Publicație lunară editată de DACIA REVIVAL INTERNATIONAL SOCIETY

DACIA magazin

Director fondator: Dr. Napoleon Săvescu

Nr. 19 - februarie 2005

CETATEA BLIDARU

Foto EUGEN PESCARU

Marturie perena a geniului militar dacic

Pentru lichidarea unui popor se începe prin a-i altera, a-i șterge memoria: îi distrugi cărțile, cultura, religia, istoria și apoi vine altcineva îi va scrie alte cărți îi va da altă religie, altă cultură îi va inventa o altă istorie (de origine latină ori slavică după momentul politic). Între timp poporul începe să uite ceea ce este sau ceea ce a fost, iar cei din jur vor uita și mai repede: limba nu va mai fi decât un simplu element de folclor care, mai devreme sau mai târziu, va muri de moarte naturală. Noile forme istorice vor aduce elemente și simboluri noi de adorație care le vor îndepărta pe cele vechi. Din vechiul start spiritual vor rămâne undeva la un etaj inferior al cunoașterii, numai câteva cuvinte, expresii, tradiții, impresii, fragmente, nume de localități, munți și ape, fără un înțeles aparent. Formele vechi care cândva, au ocupat valența transcedentalului vor fi deplasate de formele noi care vor dicta componența și funcțiile «noului popor» așa cum s-a întîmplat cu noi.

Dr. NAPOLEON SĂVESCU

SUMAR

NOI NU SUNTEM URMAŞII ROMEI –dr.Napoleon Savescu- Pag 2

GETO-DACII POPOR DE REFERINȚĂ- dr.Viorica Enăchiuc –Pag 6

O POVESTE INVENTATĂ DE ISTORICI CUCERIREA LINGVISTICĂ A DACIEI DE CATRE ROMANI –Valentina Ceaprazi –Pag 10

EMINESCU ŞI DENSUŞIANU – dr.Napoleon Savescu –Pag-12

EMINESCU ŞI FASCINAȚIA MITULUI – prof. Maria Ciornei Pag 14

TĂBLIȚELE DE PLUMB DE LA SINAIA- Adrian Bucurescu Pag 16

CONTROVERSE ASUPRA UNOR PROBLEME DE LINGVISTICĂ Mioara Căluşiță-Alecu Pag 19

TRANSILVANIA INIMA ETERNEI DACO-ROMÂNII – Dan Ioan Predoiu- Pag 20

RĂZBOIUL RECE – prof.univ.dr.Aurel Preda

AŞEZĂRILE DACILOR – Vladimir Brilinsky –Pag.27

ZAMOLXIS PRIMUL LEGIUITOR AL GEȚILOR – Carolus Lundius -Pag 30

EDITORIAL

ȚARA MONUMENTELOR NIMĂNUI

Vladimir Brilinsky

Puține țări din lumea largă au atîtea monumente ca România. La fel de puține sunt şi țările care acordă o atât de mică importanță monumentelor ca țara lui Burebista şi Decebal, a lui Mihai Viteazul şi a lui Ştefan cel Mare. Dincolo de faptul că grija față de vestigiile istorice este o îndatorire, în primul rând morală, a celor ce diriguiesc la noi sau aiurea treburile culturii neamului, legislația este cea care ar trebui, din punctul ei de vedere, să atribuie responsabilitățile legale. Scriam, „ar trebui", căci, la noi, lucrurile stau cel puțin pe dos. Este greu de găsit în dicționarul limbii române cuvântul care să exprime starea legată de situația monumentelor istorice ale românilor. Halucinant, hilar, incredibil, nemaiauzit par cuvinte destul de sărace, când vrei să caracterizezi această stare.

Statul român este stăpân peste multe! Peste fabrici falimentare şi uzine dezafectate, peste ogoare nelucrate şi bălți cu broaşte orăcăind. Peste domenii de măcelărit animale sălbatice şi stadioane de amestecat semințe cu înjurături. Statul deci, vorba poetului, e în toate, în cele ce sunt şi-n cele ce mâine vor râde la soare. Un singur lucru nu are statul ăsta al nostru, bogat şi frumos. Nu are monumente istorice. De nici un fel... Cum adică nu le are? Ele sunt peste tot. Unde te întorci, dai de câte unul. Cetăți, castele, situri arheologice, statui, şi alte cele, sunt. Da, sunt. Dar ale cui? Că, numai a statului nu-s! Sau cel puțin aşa reiese din hârțoage.

În 2001 o hotărâre de guvern,cu numărul 1352 (un HG cum zic conțopiştii), inventariază toate bunurile aflate în proprietatea statului. De toate în listele anexe, dar cu monumentele istorice, mai încet. Nici unul. În 2004 vine cu numărul 2060,revizuit, un alt HG, de ăla pe ultima sută, cu aceleaşi scop dar cu anexele îmbunătățite, ca nu cumva, Doamne ferește, guvernanții să lase cumva moştenire ticăloşită urmaşilor. Şi monumentele tot nu apar. Şi lumea dă din umeri şi toți privesc a mirare şi se întrec în explicații mai mult stupide decât logice. Şi nimeni nu-ți dă răspunsul. Ale cui sunt monumentele? Ale cui sunt de pildă, cetățile dacilor ? Ce lege dă dreptul la proprietate asupra lor? Şi cui? Că înainte, cu lege sau fără lege, totul era al statului, e una. Astăzi pretindem că trăim în normalitate. Iar statul şi-a luat sub aripa de cloşcă de toate, mai puțin monumentele. Paza şi administrarea unora se face doar din zelul pe care îl au unii oameni de treabă sau unele instituții, în inerția moştenită dinaintea lui decembrie 89, dar din păcate fără nici un drept legal. Alte monumente față de care zelul s-a stins sau nu a fost prezent niciodată zac în uitare şi mizerie, prădate de lichele şi căutători de comori.

În fruntea culturii româneşti a venit „Adevărata Doamnă" a politicii româneşti postdecembriste. Poate domnia sa se va încumeta să ia taurul de coarne şi să repare ceea ce predecesorii săi, iluştrii trişori ai culturii române, n-au fost în stare. Dacă domnia sa va reuşi să aducă normalitatea, va fi bine. Va însemna că monumentele vor avea un stăpân care le va îngriji pentru generațiile următoare. Va însemna că lucrările de restaurare vor fi făcute de specialişti şi nu de buldozerişti, că aceste lucrări vor fi încredințate, cum tot legea spune, doar pe bază de licitație. Va însemna că banditii vor şti că prăduiesc un bun al statului când le va trece prin minte gândul la căutatul de comori.

Va însemna, gândind mai simplu, că Sarmisegetusa va deveni ceea ce trebuia demult să devină. Eterna Mecca a românilor, aflată de acum în proprietatea statului român.

Istoria neştiută a românilor

NOI NU SUNTEM URMAŞII ROMEI

• *Dr. Napoleon Săvescu*

ALEXANDROS ŞI MACEDONIA

O lume întreagă a vorbit şi încă mai vorbeşte despre Alexandru Macedon. Dar câți dintre aceştia, şi în special dintre istorici, au vizitat Macedonia şi au încercat să vorbească cu un macedon, un vlah, un aromân?

Câți dintre aceştia au încercat să descopere limba macedonilor? Câți dintre aceşti istorici au urmărit istoria macedonenilor şi a statului macedonean de la înfiinţare şi până în zilele noastre, când este împărțit între greci, bulgari, iugoslavi şi albanezi, toți căutând să-şi adjudece teritoriul şi pe macedoneni. Cui îi pasă că, astăzi, macedonenii, la ei acasă, sub jugul grecesc, o duc mai rău decât sub cel otoman, nefiind recunoscuți de greci că ar exista pentru a nu li se acorda dreptul de minoritate?

Câți ştiu că în urma schimbului de populație făcut între greci şi turci, în jurul anului 1921, teritoriul macedonean a fost suprapopulat cu grecii disperați, zvârliți afară din Turcia şi care au ocupat zona Tesalonicului iar acum… sunt la ei acasă… chiar majoritari ca număr.

L-am citat de curând pe Ulrich Wilcken cu *Alexander the Great* (WW Norton & Comp., 1997), care la pagina 22 consideră originea macedonenilor „controversată“, macedonenii fiind fie barbari (deci nu greci), fie greci (deci nu barbari). Cu câți macedoneni, vlahi, aromâni o fi discutat dânsul înainte de a scrie aşa o inepție? Subiectul nu este controversat, ci numai vopsit cu culorile politice, convenabile, care să nu le dea dreptul macedonenilor la pretenții legitime de a avea şcoli şi ziare în limba lor, în dialectul lor aromân ori, de ce să nu spunem deschis, în limba civilizației căreia aparțin, limba daco-română!

Macedonenii au fost, sunt şi vor rămâne acelaşi popor: traco-dac-pelasgic, originar din nucleul carpato-danubian. Limba vechilor macedoneni a fost, este şi va fi un dialect traco-dac.

Cartea domnului B. Stefanoski publicată în urmă cu 3-4 ani vine să confirme adevărul că daco-româna şi macedo-româna sunt dialecte ale aceleiaşi limbi pelasgice, tracice, traco-dacice. Dl. Stefanoski cunoaşte în detaliu limba macedo-română, fapt care-i permite să descifreze cu uşurință textele vechi. Domnia sa arată că multitudinea de inscripții găsite la sud de Dunăre prezintă o limbă diferită de cea greacă şi latină.

Această limbă nu este decât limba traco-dacă, macedoneana fiind varianta sudică a acestei limbi vorbite pe un teritoriu vast: de la nord de munții Balcani şi Dunăre, până la Marea Baltică.

Una dintre cele mai cunoscute inscripții este cea de pe inelul găsit în 1912 în Ezerova, în Bulgaria, expus ulterior la muzeul din Sofia. Acest inel are vechime de circa 2.500 de ani, deci cu mult înainte de orice prezență romană sau grecească în Balcani. Macedonia a devenit provincie romană pe la 150 î.d.H., după care dominația romană a început să se extindă spre nord.

Dacă opinia cercetătorilor dinaintea celui sus-amintit a fost că textul gravat pe inel este de nedescifrat, să vedem cum poate fi el citit, prin latinizarea textului:

Aşa este scris pe inel	„I“-Aşa se poate citi	„II“-Sau aşa
ROLISTENEAN	ROLIS TENE ANE	ROLIS TENE AN
ERENERTIL	RENE TIL TEANE	ER ENER TIL
TEAN		
TEANESKOR	SKOR RAZEA DO MANE	ESKOR RAZE
ADOMEAN		
BAZEADOM		
EANTILEZV	TIL EZ VI ITTA	TIL EZ VI ITL TA
IITTAAMINE	MINE RAZE-L TA	MINE RAZELTA
RAZ		
ELTA		

În acest grup trebuie să înţelegem că nu există spaţii între cuvinte, tot textul fiind scris pe pecetea unui inel cu diametrul de 3 centimetri. Cum traco-dacii-macedoneni atinseră un rafinament poetic nemaiîntâlnit la vechile popoare europene, să ne reamintim de orele de literatură şi de acrostihuri. Vom regăsi, deci, pe acest inel, geto-daco-macedonean, vechi de peste 2500-3000 de ani, un acrostih. Citind doar primele litere de sus în jos, găsim: „RE TRE IRE“, ceea ce în latina vulgară, ori mai corect în limba daco-traco-macedoneană înseamnă: „La al treilea (vers) opreşte-te“.

Traducerea „I“: „Vulture, ţine o literă din doina (poezie), pentru ca Trandafirul să dea rod! La acest (inel, poezie) vei privi, dar la Trandafir şi mai mult“.

Traducerea „II“: „Rolis, ţine mereu inelul la tine. E scris de Raze cu dragoste. La el să priveşti, dar la Raze şi mai mult!“ (vezi „Dacia secretă“, Adrian Bucurescu, Ed. Arhetip R.S., Bucureşti, 1998). Ştiind că ROLLIS (care înseamnă şi vultur poate fi asimilat cu numele unui bărbat din acea vreme, iar RAZE (RA-ZE zeul RA, zeul Soare): Roza, Ruza, Trandafir, ar putea fi un nume de femeie (eventual soţie a lui ROLLIS), să vedem înţelesul versurilor, atunci când facem despărţirea în cuvinte.

Coloana a II-a s-ar traduce: „Vulture“ ţine o literă din poezie (doina) pentru ca „Trandafirul“ să dea rod. La acesta (inelul cu poezia – n.n.) vei privi, dar la „Trandafir“ şi mai mult.

Coloana a III-a s-ar putea traduce: Rollis, ţine mereu inelul la tine. E scris de Raze cu dragoste. La el să priveşti, dar la Raze şi mai mult.

Inelul se pare că a fost dăruit de Raze (Trandafirul)soţului ei Rollis (Vulturul) care a stăpânit Scythia Minor (Dobrogea de astăzi) şi Moesia.

Să ne mai amintim că la Celei (în judeţul Olt), într-un mormânt de femeie a fost găsit inelul de aur pe care era scris: „VRO LY THRIS VE INDRYN SOY A ROYLON“ – „Floarea cu ţepi“ (Trandafirul) va fi culeasă numai de Vultur. Nu ştiu de ce trebuie să căutăm documente în care să se dovedească faptul că macedonenii nu erau greci şi că vorbeau o limbă diferită.

Pe macedoneni, vlahi, aromâni, nimeni nu-i întreabă, nimeni nu le ascultă limba… nimeni nu vrea să-i asculte! Ei continuă să-şi vorbească limba, veche de mii de ani cu schimbările şi transformările pe care orice limbă le suferă în decursul mileniilor. Să nu uităm că limba vechilor greci a devenit aproape de neînţeles pentru grecii de astăzi… dar încă îşi mai păstrează caracteristicile.

Iar dacă din dorinţe politice Filip al II-lea, tatăl lui Alexandru Macedon, considera la vremea lui „*cel mai mare duşman al grecilor*“ cât şi Alexandru Macedon „cuceritorul absolut al tuturor grecilor şi distrugător al Imperiului Persan“ au ajuns ca în zilele noastre să li se atribuie origine greacă, această eroare nu trebuie să persiste şi trebuie denunţată.

De ce oare Herodot scrie că Alexandru I, fiul lui Amintas, regele Macedoniei, care a trăit cu un secol înaintea lui Herodot, i s-a contestat dreptul de a participa la Jocurile Olimpice pentru că nu era grec? Iar Strabo susţine în Geografia sa: „în Macedonia şi în alte părţi din Tesalia se află traci, iar în Acarnania şi Etolia se află Epiroti?!

Epirotii erau o ramură a ilirilor care la rândul lor făceau parte tot din marea familie tracică-pelasgică. În altă parte, tot Strabo spune: „în Macedonia, până la râul Strymon sunt macedoneni şi peoni (iliri – n.n.). De la râul Strymon încolo, până la Pontul Euxin (Constanţa şi Hemus – Munţii Balcani) sunt peste tot numai traci, exceptând coasta, locuită de greci“. Aceasta, spune Strabo, când Epirul şi Macedonia erau provincii romane de 200 de ani, şi deci… nu se romanizaseră, aşa cum le place unora să spună. Mai mult, el, Strabo, aduce o informaţie extrem de pretenţioasă, referindu-se la limba macedonenilor contemporani cu el, din care reiese că aceasta nu era limba greacă: „noi numim Macedonia până la Corcyra, asta pentru că oamenii de aici se tund ca macedonenii şi se îmbracă în mantii groase, de lână, ca macedonenii, vorbesc aceeaşi limbă cu ei“ (nu greaca – n.n.).

Nici la nume nu s-au schimbat prea mult în cei aproape 2000 de ani scurşi de la Strabo încoace, în sensul că deşi mulţi macedoneni sunt azi bilingvi, nu vor să renunţe la limba lor, aşa cum probabil ar dori mulţi greci, bulgari ori sârbi.

Am adus doar câteva exemple din care să reiasă adevărul despre originea macedonenilor şi a limbii lor, dar dacă aveţi curiozitatea, îi puteţi întâlni la ei acasă, în Macedonia, azi împărţită între greci, bulgari şi iugoslavi, vorbindu-şi limba neînţeleasă de nimeni decât de români!

Ei, macedonenii, nu au dreptul nici la un nume, nici la o ţară a lor şi nici la o limbă a lor. Grecii le neagă originea şi existenţa, iar fraţilor daco-români nu prea le pasă.

(Continuare în numărul viitor)

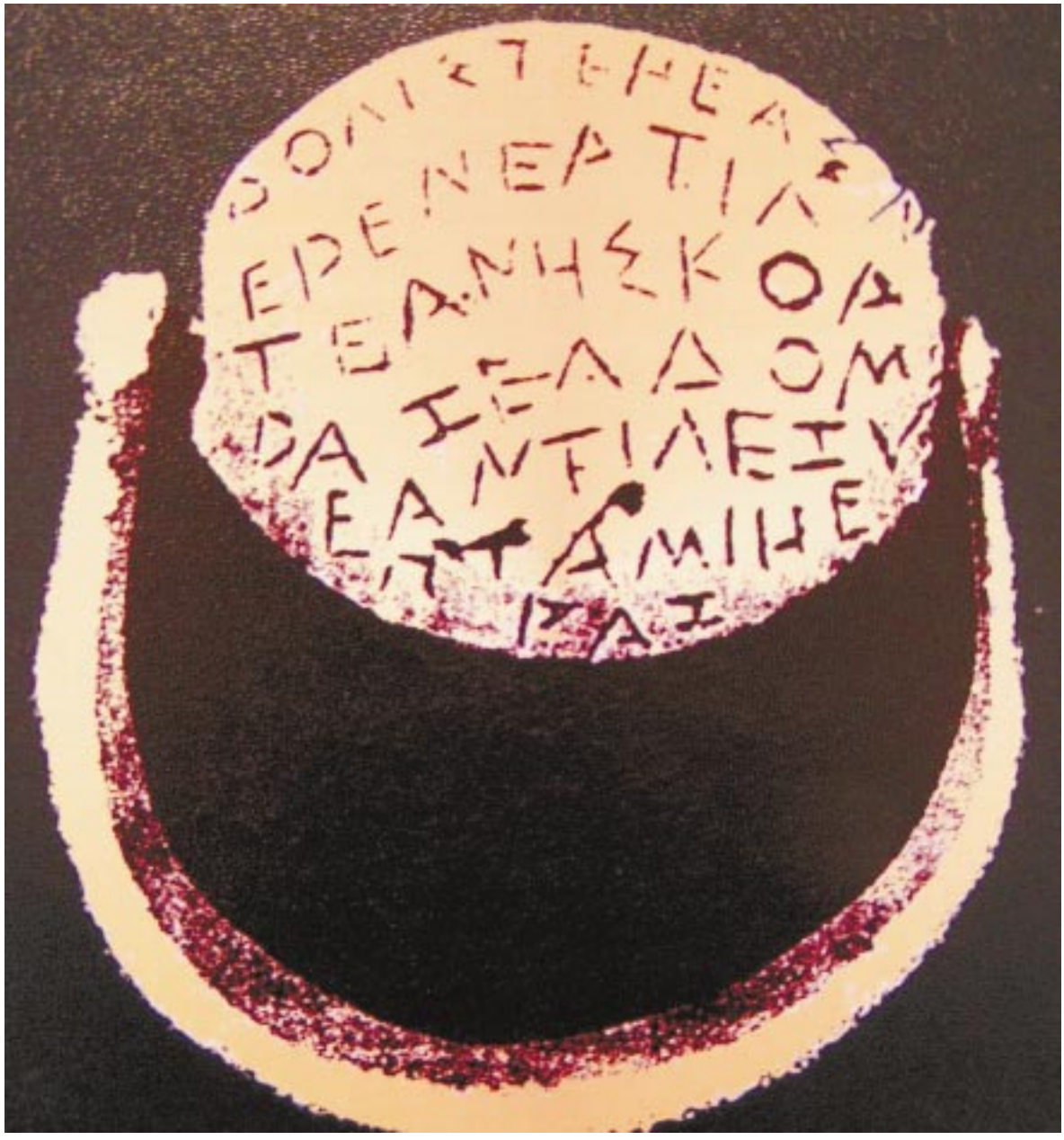

Aşa este scris pe inel	„I“-Aşa se poate citi	„II“-Sau aşa
ROLISTENEAN ERENERTIL TEAN	ROLIS TENE ANE RENE TIL TEANE	ROLIS TENE AN ER ENER TIL
TEANESKOR ADOMEAN	SKOR RAZEA DO MANE	ESKOR RAZE
BAZEADOM EANTILEZV IITTAAMINE RAZ ELTA	TIL EZ VI ITTA MINE RAZE-L TA	TIL EZ VI ITL TA MINE RAZELTA

Dacă doriți să aveți în biblioteca dumneavoastră cele două cărți **NOI NU SUNTEM URMAŞII ROMEI** de Dr. NAPOLEON SĂVESCU şi **ZAMOLXIS PRIMUL LEGIUITOR AL GEȚILOR**, puteți trimite o comandă la adresa - Daniela Gridan, Piața Victoriei nr.20, Orăştie, jud. Hunedoara sau la telefon 0254 223853, specificând adresa poştală exactă. Veți primi cărțile la adresa indicată şi le veți achita prin ramburs poştal la prețul de 130.000 exemplarul, plus taxele poştale.

Dacă doriți un abonament la

DACIA MAGAZIN

Trimiteți prin mandat poştal suma de 250 000 lei pe adresa Daniela Gridan 2700 Orăştie Piața Victoriei 20. Veți primi începînd cu luna următoare douăsprezece numere ale publicației noastre. Vă rugăm să specificați pe mandat adresa poştală corectă la care doriți să primiți revista.

În fiecare seara de luni de la orele 12 puteți asculta pe Radio România Actualități emisiunea Noapte Albastră al carei realizator Marian Megan va invită la rubrica deja consacrată PERSOANA ÎNTÂI.Veți putea fi în legătură directă cu New York-ul de unde doctorul Napoleon Savescu vă va aduce ultimele noutăți din lumea dacilor. Alături de domnia sa şi de invitații pe care îi va avea,veți putea pătrunde în direct în această lume fascinantă a dacilor.

GETO-DACII POPOR DE REFERINȚĂ AL CIVILIZAȚIILOR ANTICE

Prof. Viorica ENĂCHIUC

CÎTEVA PROBLEME ÎN LEGĂTURĂ CU SUBSTRATUL DAC ÎN LIMBA ROMÂNĂ

Originea unei limbi este legată de dezvoltarea gândirii, determinată de modul de producție al unei societăți umane. Problema apariției diferitelor limbi, alături de dezvoltarea istorică, filozofică, sau a relațiilor dintre popoarele antice a preocupat pe numeroşi scriitori sau filozofi greci şi romani (Platon, Aristotel, Lucrețiu), vechi indieni (Panini şi Vararuci); aceste cercetări au fost continuate de diferiți oameni de ştiință şi cultură, printre care amintim pe Dante, Locke, Bacon, Leibniz, Rousseau, Lomonosov, Radişcev, Haşdeu şi alții.

Cele mai importante rezultate privind originea diferitelor limbi s-au obținut începând cu secolul al XIX-lea când, prin elaborarea unei noi metodologii în lingvistică, bazată pe metoda comparativ-istorică, s-au clasificat limbile după originea lor. Prin această metodă s-a stabilit că limbile în care se constată apropierea lexicală, comunitate în structura gramaticală sau al fondului vechi lexical, precum şi evidențierea unor corelații fonetice regulate, au o origine comună.

Astfel s-au clasificat limbile existente astăzi pe glob şi cele dispărute în familii de limbi: **indo-europene, ugro-finice, caucaziene, samito-hamitice, uralo-altaice, paleosiberiene, chino-tibetane, ameridiene, negro-africane, indoneziene, etc.** La rândul lor, aceste familii de limbi se împart fiecare în mai multe grupe, în funcție de evoluția istorică a societăților umane. Apropiată, depărtată sau izolată la un moment dat.

În cadrul limbilor indo-europene s-a sesizat existența mai multor grupe de limbi, cum ar fi greaca, armeana, albaneza, limbile slave, limbile indiene, **limbile romanice**, limbile germanice, limbile celtice, limbile iraniene, limbile baltice, etc. Limba română face parte dintre limbile romanice.

Limbile vechi care astăzi nu se mai vorbesc se recunosc ca substrat în diferite limbi moderne şi contemporane.

Problema studierii substratului dac în limba română a fost inițiată de B.P.Haşdeu şi continuată apoi de Al.Philippidi, Ov. Densuşeanu, Th.Capidan, Al. Rosetti, Al.Graur, I.I.Rusu, Ariton Vraciu.

Studiile cercetătorilor amintiți se referă îndeosebi la recunoaşterea cuvintelor de origine traco-dacică şi daco-moesică din fondul principal de cuvinte al limbii române, prin corespondența lor în limba albaneză, sau care nu au putut fi explicate ca provenind din latină, greacă, slavă, etc.

O importanță deosebită în studierea substratului dac în limba română o prezintă cercetările lingvistului Ariton Vraciu, prof.univ.dr. la Universitatea Alexandru Ioan Cuza din Iaşi, care ne-a prezentat, prin diferite publicații, rezultatele obținute pe plan internațional de cercetătorii români şi străini în problema pe care o avem în discuție în prezentul studiu, cât şi contribuțiile proprii în clarificarea unor probleme controversate sau obscure.

Pentru a prezenta rezultatele importante în lingvistică obținute şi confirmate pe plan internațional, în problema care ne interesează, ne vom referi succint în cele ce urmează la una din lucrările prof.univ.dr. Ariton Vraciu, **„Studii de lingvistică generală“**, capitolul III

(**„Considerații asupra elementelor autohtone ale limbii române“**), apărută în Editura Junimea, în anul 1972.

S-a demonstrat prin studii de lingvistică şi acceptat pe plan internațional că **limba daco-moesică este diferită de limba tracă,** dar înrudită îndeaproape. Această idee, promovată de Haşdeu, a fost demonstrată a fi verosimilă. În sprijinul acestei concluzii se aduc numeroase argumente ştiințifice:

-În cazul în care **daco-moesica şi traca** ar fi **dialecte** dar nu **limbi deosebite,** atunci, în referirile etimologice, lingvistul ar trebui să aibă posibilitatea **de a reconstitui o limbă comună, nu să recurgă la norma indo-europeană.**

- Dacă ar fi **dialecte** şi nu **limbi diferite,** nu ar trebui să existe deosebiri în repartiția geografică a numelui de locuri.

- Trăsăturile caracteristice foneticii istorice ale limbii daco-moesice prezintă unele deosebiri în evoluție de la norma indo-europeană față de cele ale limbii trece.

Cercetările lingvistice au pus în evidență faptul că daco-moesica este limba de origine a albanezei, în care se remarcă şi o componentă ilirică.

De asemenea, studiile de lingvistică au precizat că în limba română nu se poate identifica un substrat neindo-european (explicat prin ipoteza aşa-zisei indo-europenizări a populațiilor neolitice de pe teritoriul țării noastre de către populații indo-europene „venite aici“, după părerea unor arheologi români, pe la sfârşitul mileniului III î.e.n.; cercetările noastre au demonstrat că această ipoteză nu are nici un suport ştiințific), întrucât cuvintele care fuseseră atribuite acestui substrat, când au fost analizate temeinic, au putut fi explicate prin limba daco-moesică (de exemplu cuvintele argea, baci, bâr, bucur, bunget, buză, cătun, ciucă, ciut, copil, fluier, gard, gata, guşă, măgură, pârâu, strungă, ştiră, țap, urdă).

Cu toate că cele consemnate mai sus sunt cunoscute pe plan internațional prin numeroase studii de specialitate, mai sunt cercetători care, când se referă la substratul dac al limbii române, în loc să folosească termenul de **limbă daco-moesică,** folosesc termenul de **limba traco-dacilor,** care nu mai corespunde adevărului istoric şi lingvistic.

În cadrul cercetărilor pe care le-am întreprins pentru clarificarea unor probleme în legătură cu prezența substratului dac în limba română, am remarcat că multe erori se datoresc în primul rând lipsei unei metode de lucru în clarificarea etimologiei cuvintelor. De exemplu:

- Toate cuvintele din limba română cărora li s-a putut atribui o origine latină au fost considerate ca provenite din limba latină. În acest caz nu s-a ținut seama de faptul că, în orice moment istoric, orice limbă posedă în vocabular împrumuturi lexicale din diferite limbi contemporane. Astfel, cercetările lingvistice au reuşit să pună în evidență că în vocabularul limbii latine au existat împrumuturi din limbile greacă, tracă, daco-moesică, celtă, persană, etruscă (limbi indo-europene) sau din alte limbi neindo-europene contemporane.

În limba română, cuvântului **şcoală** i se atribuie o origine latină (lat. s**chola, ae**); dar în limba latină cuvântul este un împrumut din limba greacă **skole**.

- Cuvântului din limba română **scena** i se atribuie o origine latină (lat. **scena**); în limba latină acest cuvânt este împrumutat din greacă, **skene**.

- Cuvântului din limba română **camera** i se atribuie, de asemenea, o origine latină (lat. **camera**); în latină provine din limba greacă **kamara.** În limba greacă cuvântul se referă la orice acoperământ boltit. Este necesar să precizăm că descoperirile arheologice au pus în evidență existența unor locuințe prevăzute cu câte o absidă cu acoperământ boltit în perioada sec. IV-I î.e.n., la geto-daci.

- Cuvântului **barbă** din limba română i s-a atribuit o origine latină; se cunoaşte însă că unii dintre romani au început să poarte barbă începând cu împăratul Hadrian (acesta îşi lăsase barbă pentru a acoperi un defect al feței); Horațiu foloseşte cuvântul într-un context, barba „**sapientem pascere“,** cu înțelesul de „a lăsa să crească o barbă înțeleaptă, filozofică lungă“ sau „se crede filozof“. Având în vedere faptul că dacogeții aveau o şcoală filozofică apreciată de greci încă din vremea lui Herodot şi că în timpul împăratului roman Domițian textele antice consemnează faptul că cei care se ocupau cu filozofia erau persecutați, şi că aceştia se retrăgeau în Dacia, termenul „barbă“ este un cuvânt

provenit în limba română din limba daco-moesică.

- S-a trecut cu vederea că în limbile indo-europene din diferite grupe (nu numai în cadrul aceleiaşi grupe de limbi) au existat (dacă ne referim la limbile care astăzi nu se mai vorbesc), sau există (dacă ne referim la limbile indo-europene moderne şi contemporane) **teme** ale cuvintelor care au un aspect sonor asemănător şi se referă la aceeaşi noţiune.

De exemplu, cuvântului din limba română i se atribuie o origine latină; dar acest cuvânt provine din limba daco-moesică. Astfel, în limba română **dinte,** în daco-moesică **din**, în limba latină **dens, ntis,** în greacă **o-dois** (gen. **odoitos**), în sanscrită **danta-s**, în litv. **danti-s**, în cimric. **dant**, în engleză **tooth**, în germană **Zahn**.

Cuvântului **a păzi** din limba română i s-a atribuit o origine slavă. Acest cuvânt însă se află în limba daco-moesică veche – **pas**, în slava comună **pa-s-** (în rusă **pasti**), în latină **pa-s-tor,** în toharică A **pas-** , în toharică B **pa-sk**, „a păzi, a paşte“.

Cuvântul **dap** „sacrificiu, jertfă“ din limba daco-moesică veche se întâlneşte şi în alte limbi indo-europene: în latină **daps**, în anatoliană **dapuwa**, în lyciană **dap(ara)**.

Deci cuvintele care intră în această categorie sunt în majoritatea limbilor indoeuropene (sau în toate) **nu ca urmare a împrumuturilor**, ci ca urmare a originii lor comune.

- În **Dicţionarul explicativ al limbii române** se consemnează o serie de **împrumuturi din diferite limbi**, din evul mediu şi până în prezent, **indoeuropene sau neindoeuropene,** fapt explicabil datorită raporturilor social-economice şi politice între popoare. Însă nu întotdeauna s-a studiat cu atenţie fenomenul lingvistic şi istoric în stabilirea etimologiilor cuvintelor. Astfel, cuvintele „**a tămădui** „ şi „**beteag**“ sunt explicate ca împrumuturi din limba maghiară **tamadni**, cu înţelesul „a se scula, a se ridica“ şi „**beteg**“ cu înţelesul „bolnav“. I.I. Rusu acceptă această explicaţie, subliniind faptul că în limba română există şi termeni diferiţi preromani cu acelaşi înţeles „**a însănătoşi** „pentru „**a tămădui“** şi **„a vătăma“** pentru **„beteag”**.

CARE ESTE ADEVĂRUL ?

Cercetările noastre au remarcat că termenul „tămădui“ este format de fapt din trei teme indoeuropene: **TA MA DUI.**

TA se întâlneşte în lyc. **ta-,** în hittită **dai-**, în i.e. **dhe-** cu înţeles „a pune, a aşterne, a depune”.

Tema **MA** se întâlneşte în limba veche hittită **-mi** cu înţelesul „de mine“. Tema **DUI** se întâlneşte în hittita veche **tuwala** „a îndepărta“, **tuwa** „departe“ , în kariană **tovl,** anatoloană **tuwala.**

Corelând înţelesul temelor care formează cuvântul, obţinem sensul „a depune de mine departe (boala)“.

Cuvântul **beteag** se poate împărţi în două teme indoeuropene: BETE şi AG.

Tema **BETE** se întâlneşte în hittită, **peda** „a lua , aduce“, în lydiană **bita** „a deposeda, a scade“.

Tema **AG** se întâlneşte în greacă **y/uk-**, în ikariană **uok,** în anatoliană **uwa,** în lyciană **uwe; og uk we/ak** cu înţelesul de „om“.

Coroborând înţelesul celor două teme obţinem sensul cuvântului „a scădea din om“. De fapt, în limba română, **beteag** se referă la un anume defect al corpului omenesc: lipsa unei mâini, a unui picior, ochi, etc.

Cele consmnate mai sus duc la concluzia că cuvintele „a tămădui“ şi „beteag“ provin, atât în limba română, cât şi în limba maghiară, din substratul daco-moesic.

- Posibilitatea transmiterii în limba maghiară a unor cuvinte daco-moesice este confirmată de următoarea descoperire arheologică. La Brigetio, în Panonia Superior (în Ungaria), s-a descoperit o inscripţie în limba latină, din vremea împăratului Caracala, în care se afirmă că Marcus Ulpius Celerinus din legiunea a II-a Adiutrix „era translator din limba dacă, interprex Dacorum“.

De fapt, despre existenţa unor cuvinte indoeuropene vechi în limbile ugro-finice s-au scris studii, dar este regretabil că nu s-a continuat adâncirea acestei probleme ce este aproape abandonată în prezent (mă refer în mod special la lucrarea cercetătorului Bernat Munkacsi, „Arja es kaukazusi elemek a Fin-Magyar nyelvekben”, apărută la Budapesta în 1901).

Nu toate regulile fonetice se aplică întotdeauna în toate limbile înrudite sau în toate cazurile consemnate de Dicţionarul explicativ al limbii române. Astfel, **qu** latin trece în limbile greacă, britonă şi umbriană la **p**, dar în română această lege fonetică nu se aplică în toate cazurile, cum

s-a crezut până în prezent; astfel, cuvântul **apa** din limba română este explicat prin origine latină cu trecerea lui **qu** la **p** (în latină **aqua**). Această explicație nu mai poate fi valabilă, deoarece cercetările lingvistice au pus în evidență existența cuvântului **appa** în limba tracă, cu înțelesul de „izvor“ şi de aceea nu se impune a fi aplicată legea fonetică amintită, ca un şablon.

- Este necesar să amintim că limba română prezintă în gramatică o serie de trăsături caracteristice care nu pot fi explicate prin intermediul altor limbi romanice, sau prin origine latină. În legătură cu problema avută în discuție, amintesc că în limbile română, neogreacă, bulgară şi albaneză se remarcă în gramatică următoarele trăsături caracteristice comune pe care cercetătorii le-au explicat ca provenind dintr-un **substrat vechi balcanic**: cazul dativ coincide cu genitivul, infinitivul aproape că nu se utilizează, timpul viitor se formează cu ajutorul verbului „a voi“, articolul hotărât se foloseşte nu înaintea numelui ci după el. |inând seama că aceste caracteristici se întâlnesc în limba albaneză, considerăm că în limba română provin din limba daco-moesică.

- Nu s-a acordat atenția cuvenită cuvintelor din limba română trecte în Dicționarul explicativ al limbii române cu **origine necunoscută:** subliniem şi faptul că nu se mai precizează teritoriul în care acestea s-au rostit sau se rostesc astăzi. Consultând **Dicționarul limbii române** de Lazăr Şăineanu, am remarcat că acestea s-au folosit sau se rostesc în majoritatea cazurilor în **teritoriul locuit de dacii liberi**.

După cum m-am convins, unele cuvinte pot fi explicate prin teme ale limbii daco-moesice; de exemplu, cuvântul **aceră** din limba română, cu origine necunoscută, este de fapt format din două teme ale limbii daco-moesice, **AK** şi **ERU**, care înseamnă „omul-vultur“. Probabil că în vechime acest cuvânt consemna totemul „vultur“; cuvântul **amiant**, considerat de origine necunoscută sau explicat de cuvântul **amiante** din limba franceză, este de fapt un cuvânt de origine daco-moesică; în această limbă, **amiant** se numea amestecul de silicat dublu de calciu şi magneziu cu care geto-dacii înfăşurau cadavrele înainte de a le arde, pentru a păstra cenuşa şi resturi de oase calcinate, cu scopul de a le depune în urne funerare sau pe solul mormintelor.

Alături de cercetările lingvistice, cele etnologice demonstrează că atât în arta populară cât şi în folclorul românesc se păstrează nealterate până în prezent tradiții şi obiceiuri ale poporului geto-dac.

Problema de care s-au lovit şi continuă să se lovească cercetătorii noştri este de fapt ideea fundamental greşită despre formarea poporului român; considerând că poporul nostru şi implicit limba a început să se formeze abia după anul 106 e.n., în urma cuceririi a 14% din teritoriul Daciei de către romani se încearcă să se pună aceste lucruri împreună şi… nu se reuşeşte.

Întrucât se poate demonstra că influența substratului dac în limba română, aşa cum am arătat mai sus, nu se remarcă **numai** în vocabularul limbii ci şi în fonetică şi gramatică, şi că tradițiile poporului dac s-au păstrat până în zilele noastre prin arta populară şi folclor, se impune **CONCLUZIA,** că de fapt, **nu a avut loc în istoria poporului dac o romanizare, ci o împletire a elementelor civilizației acestui popor cu elemente latine.** Stăpânirea romană asupra unei părți din Dacia (Banatul, sudul şi centrul Transilvaniei, Oltenia, vestul Munteniei şi Dobrogea) între anii 106-271 e.n. a prilejuit împrumuturi directe din limba latină, folosită ca limbă oficială, **FAPT** care a dat limbii române un caracter romanic: **deci** nu se poate susține că baza limbii române o formează limba latină, aşa cum se consideră şi astăzi de către mulți cercetători, ca urmare a faptului că n-au coroborat rezultatele obținute în ramurile interdisciplinare ale ştiinței dezvoltării societăților omeneşti şi a limbilor, prin viziunea materialismului dialectic şi istoric, care i-ar fi ferit de consemnarea unor asemenea erori care depărtează în loc să clarifice un adevăr istoric ce nu mai poate fi ocolit.

•

O poveste inventată de istorici: cucerirea lingvistică a Daciei de către romani

Prezentare, adaptare şi traducere din limba franceza de *Valentina CIAPRAZI*

În 1862, Felix Colson, cunoscut istoric francez romanofil, publica la Paris, la librarul –editor E. Dentu , „Nationalite et regeneration des paysans moldo-valaques", lucrare ce venea să completeze, după aproape un sfert de veac, o alta, publicată în 1839, despre viitorul Principatelor Moldovei şi Valahiei.

În lucrarea sa din 1862 Felix Colson se simţea dator să-şi desăvârşească opera din tinereţe, de data aceasta propunându-şi *să punã în luminã adevarata naţionalitate a vlahilor:*…"voi încerca să dovedesc naţionalitatea lor antică…oare se va recunoaşte unitatea rasei, se va observa vocaţia unei naţiuni[moldo-vlahe] printre ţăndările coloniilor formate de Traian, colonii populate de Latini, Egipteni, Germani, Celţi, Mauri, Iberici?

Traian a transportat în Dacia coloni „ex toto orbi romano" [Eutropius, cartea a VIIIa,Adriano] Oare nu ar trebui să căutăm în altă parte originea vlahilor din Moldo-Vlahia ?"

Opera lui Felix Colson a fost, evident, destul de cunoscută istoricilor români. În „Izvoare şi mărturii străine despre strămoşii poporului român" Mircea Muşat îl citează în capitolul V: Spiritualitatea geto-dacilor", în paragraful referitor la limba şi scrierea geto-dacilor [pag.85] ţara a aprofunda , din motive lesne de înţeles, [lucrarea sa a fost publicată în 1980], afirmaţiile istoricului francez.

Părându-ni-se că opera lui Felix Colson prezintă un interes cu totul special pentru istoria neamului nostru, ne permitem să publicăm traducera paginilor privitoare la mult discutata chestiune a preexistenţei limbii dace pe teritoriul ce avea să fie „cucerit" de romani, respectiv 14% din teritoriul Daciei, fără a mai lua în consideraţie 86% din teritoriul ei, niciodată călcat de picior de soldat roman.

…"Care a fost dialectul vorbit de vlahi? Filologii l-au considerat ca find importat de la romanii cuceritori. Nu este decât o aserţiune, ea pare puţin fondată. Idiomul vlahilor este acela al pelasgilor, el s-a format de treizeci de secole. El a fost vorbit pe Pind, cu mai mult de o sută de ani înaintea cuceririi lui de către soldaţii lui Traian. Niebuhr se miră de uşurinţa cu care pelasgii din Panonia se familiarizaseră cu folosirea limbii latine. Sub Augustus, foarte puţin timp după ce populaţia acestui ţinut a fost supusă de Roma, latina era deja răspândită printre ei ,''in omnibus Pannoniis non disciplinae tantummodo sed quoquae linguae, notitia Romanae' [Villejust, II,110]. În Peonia, în Pelasgonia, în Macedonia de sus, pe care Eschil o numeşte Pelasgia, în cantoanele din Epir şi din Tesalia, ocupate de pelasgi, dialectul vlah nu a fost împrumutat de la stăpânii lumii. Dimpotrivă, romanii vorbeau limba pelasgilor.

Să ne amintim că pelasgii, enotrienii , italieţii, siculii, tirenienii, formau naţia italilor, după cea mai mare semnificaţie indigenă a acestui cuvânt.

Pare să se fi uitat că mai mulţi autori i-au desemnat pe pelasgi sub numele de Italici, că siculii se numeau latini, că troienii lui Eneas, a căror consanghinitate cu pelasgii este atestată de toate istorisirile, au adoptat cu indigenii din Latium numele comun de latini, şi că limba latină n-a încetat niciodată sa fie limba lor comună.

Mai avem şi alte dovezi istorice de trecut în revistă.

Care a fost numele regelui legislator al pelasgilor , al italietilor, al siculilor,al prinţului care i-a facut să renunţe la starea de păstori, al regelui sub care ei s-au dedicat agriculturii, al şefului care i-a condus în Latium? Oare nu se numea el Italicus sau Italius?

Pelasgii învinşi pe malurile Tibrului inferior, supuşi de o naţiune străină coborâtă din Abruzi, nu vor fi compus, cu învingătorii lor, al căror nume nu s-a păstrat, un singur popor, numit latin? Niebuhr {vol.I} adăuga: în interiorul peninsulei, numele de locuri şi a numeroase vestigii dovedesc prezenţa naţiunii pelasgice.

Aceste vestigii se numesc Acherentia, Telena, Argyppa, Sipontium, Malaventum, Grumentium. Ţinutul care se întinde de la o mare la alta şi pe care sunt împrăştiate oraşele, formează adevărata Italie. Herodot îi numea

tesalieni şi originari ai acestui ținut pe pelasgii care au colonizat Italia Este evident că descendenții pelasgilor care locuiesc în număr de mai multe sute de mii în munții care au fost leaganul rasei lor antice, cei care populează fosta Dacie, vorbesc încă limba națională, care în Italia a dat naştere limbii latine.

Ştim de la Herodot ,care distingea elenii de pelasgi, ca aceştia din urmă formau o națiune diferită. Ei vorbeau o limbă proprie, care nu era greacă şi pe care elenii o calificau drept barbară. Totuşi nu există între dialectul lor şi limba greacă, diferența care separa limba lui Demostene de aceea a Iliriei şi Traciei. Să împrumutăm un alt citat de la Jules Michelet. Civilizația nu s-a născut nici de la populația iberiana a ligurilor, nici de la celții cambrieni; cu atât mai puțin din slavii veneți sau venzi, nici măcar din coloniile elenice , care, cu câteva secole înainte de era crestină,s-au stabilit în sud ;ea pare să aiba ca principal autor această rasa de pelasgi,sora mai mare a rasei elenice. Se pare că pelasgii au adus în Italia piatra căminului domestic [Hestia Vesta] şi piatra de hotar [Zeus Herkeios], fundament al proprietății. Pe această dublă baza s-a ridicat edificiul dreptului civil, mare şi distincta originalitate a Italiei.

Nu ne mai este permis să ne îndoim ca națiunile pelasgice nu au fost poporul latin .Totul concura spre a dovedi că dialectul lor a devenit limbă latină. Este incontestabil că pelasgii au contribuit la fondarea Romei. De ce să ne mirăm atunci că un mare număr de autori, ca pelasgii panonieni,, ca pelasgii brutieni din Tesalia,din Macedonia, din Epir, ca pelasgii din Dacia au vorbit şi păstrat dialectul lor național, pelasgica valaha, care a purtat în Italia numele de latină.

A fost suficientă prezența vulturilor români pentru a revela lumii existența dialectului pelasgic valah în Dacia. El nu a fost importat nici de la legiunile romane, nici de la colonii razboinici , transplantați pe punctele limite şi fortificate ale regatului lui Decebal. Aceştia au trăit aproape un secol dincolo de Dunare, aproape complet izolați, prin însăşi constituția lor, de masă națiunii dace. Putem chiar avansa ideea că în afară de cetăți, raporturile cu romanii s-au limitat la acelea pe care învinşii le-au avut cu publicanii.

Dialectul vlah preexista. Imediat după cucerirea romană, el s-a revelat spontan în Dacia, în Panonia şi pe Pind. A subzistat mai ales în toate părțile țării care nu au fost ocupate de cuceritori. Un fapt nea frapat pe parcursul acestui studiu. Pelasgii,care s-au numit brutieni, sclavi, vorbeau greaca în Italia, ba chiar i-au menținut folosința. Întorşi în Tesalia, pe pământul natal, ei au abandonat această limbă străina, odată cu lanțurile, reluând încă odată şi pentu totdeauna dialectul pelasgic vlah.

Să chemăm istoria în ajutorul nostru. Traian a supus întreaga nație a dacilor? Vom încerca să dovedim că o mare parte dintre pelasgi s-au sustras dominației romane.Ei au trăit departe de taberele şi coloniile ridicate de romani. Doar sub Caracalla masa națiunii a început să se găsească în contact cu romanii. Este incontestabil că dialectul național era vorbit de aceste grupuri rămase independente. Nu am citit nici într-o istorie că dacii ar fi fost constrânsi de învingători să adopte limba latină. Ei erau învinşi şi au trăit ca toți învinşii imperiului. Presupunând, ceea ce nu se poate, că Roma ar fi avut gândul de a extirpa idiomul lor, ar fi lipsit timpul pentru a desăvârşi această mârşavă opera .S-a stabilit prin date istorice că şaizeci de ani s-au scurs de la Caracalla la Aurelian. Nu putem admite că denazalizarea se poate împlini într-un timp atât de scurt! S-a scurs un secol de cand Rusia loveşte Polonia, iar victima ei e mai vioaie ca oricând;acum câteva secole turcii şi germanii din Austria decapitau ținutul Madjarelor şi-i trăgeau în țeapa pe creştini; niciodată aceste două imperii n-au fost mai aproape de ruină. Suntem întru adevăr avansând ideea că a fost imposibil în şaizeci de ani să se distrugă idiomul dacilor,care au fost foarte ataşați de tradițiile lor naționale. Persecutați de şaptesprezece secole,ei sunt încă aşa cum au fost reprezentați pe columna lui Traian. Plugarul moldo -valah a conservat în toată puritatea sa tipul învinşilor gravați în bronzul triumfal al romanilor. Fideli moravurilor părinților lor, pelasgii vlahi poartă sandale [opinci], boneta de piele de miel [căciulă] ceea ce a facut sa fie numiți" Pileati domiti;"învinşii purtau căciula de piele; ei purtau de asemenea vesta ,pantaloni şi haina de piele de oaie ,umil veşmânt secular ,costum al învinşilor,disprețuit de mândrii romani, stăpânii lor. Doar cei eliberați îşi puteau pune căciula în zilele de Saturnale.

A trebuit ca istoria să înregistreze povestea despre colonii care au adus în Dacia limba latină.În acest scop scriitorii au inventat povestea sângeroasă a exterminării națiunii dace de către Traian.

Felix Colson „Nationalite et regeneration des paysans moldo-valaques",Paris, E.Dentu, libraire-edituer,1862, pag.20-28.

•

EMINESCU ŞI DENSUŞIANU, MOMENTE DE REFERINŢĂ A DACISMULUI ŞI PATRIOTISMULUI ROMÂNESC

Dr. Napoleon Săvescu

Revista Familia, Foaie enciclopedică şi beletristică cu ilustraţii, în anul 1865 prezintă în paginile ei alături de personalităţi de talia lui Shakespere şi operele unor români demni să figureze în ceea ce Iosif Vulcan numea cu mândrie „Panteonul român". Astfel îi găsim în paginele ei pe : Bogdan Petriceicu Hasdeu, Dimitrie Bolintineanu, Costache Negri, Anton Pann, Ion Heliade Radulescu şi Andrei Mureşianu. Apăreau însă, în anii 1866, în revista Familia şi creaţiile de debut ale lui Mihai Eminescu şi Nicolae Densuşianu. Proaspătul student al „Academiei săseşti de drepturi"din Sibiu, N.Densuşianu, debutează în nr. 20 din 10/20 iulie 1866 al revistei cu poezia „Zâna mea" în care poetul exclamă:

...Doamne arde necuraţii şi-i trimite în infern..
Sau :

A ta ginte-a fi ilustra, dară steaua ei divină
Este-n ceaţa primăverii, şi încă nu s-a ivit.

La mai puţin de un an Eminescu va publica tot în paginile Familiei, pornind de la aceeaşi temă , a viitorului patriei, „ Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie":

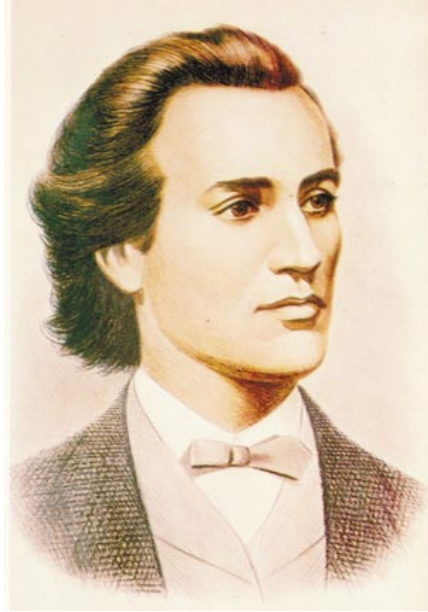

Vis de răzbunare negru ca mormântul,
Spada ta de sânge dusman fumegând,
Şi deasupra idrei fluture cu vântul
Visul tău de glorii falnic triunfând."

Poezia patriotică pornind de multe ori de la aceeaşi temă, viitorul patriei, având ritmuri înălţătoare şi pasiuni clocotitoare i-a preocupat în anii 1866 pe Nicolae Densuşianu şi M.Eminescu, cel din urmă reuşind să atingă însă culmile perfecţiunii. Ei intrau în competiţie cu poezii de mult consacrate, cum ar fi Hora Unirii a lui V.Alecsandri sau Umbra lui Mircea la Cozia de Bolintineanu… *"Viitor de aur ţara noastră are/ Şi prevăd prin secoli a ei înălţare."*

Iosif Vulcan, înzestrat cu o intuiţie deosebită în a descoperi valori în tinerii lui colaboratori, va acorda prima pagină a revistei pentru „Misterele nopţii" de Mihai Eminescu, în nr.34, şi deasemeni poeziei „Melancolia" de Nicolae Densuşianu, în nr.36. Ca să putem înţelege victoria şi satisfacţia acestor doi tineri, trebuie să amintim că prima pagină a nr.33 a revistei fusese rezervată meditaţiei lui Dimitrie Bolintineanu cu poezia „Scopul omului". Dar să vedem un vers din poezia lui Nicolae Densuşianu pentru a putea înţelege muzicalitatea care-i apropia aşa de mult pe cei doi:

„Pe punte eternală ce lumile le-mbină,
Mă trece ca şi-o taină, a ta mână de crin;
Tu eşti, copilă dalbă, o umbră peregrina,
Iar eu al tău suspin!"

În toamna anului 1866 M.Eminescu a venit la Sibiu să-l întâlnească pe fratele său de sânge Nicolae Eminovici. Mihai Eminescu va găsi în gazda sa binevoitoare, în vârstă de 20 de ani, N.Densuşianu, un frate de spirit, iar în preocupările acestuia privind mitologia şi istoria veche a poporului nostru va găsi o sursă proaspătă, şi continuă, de inspiraţie ce se va reflecta în poezia sa, ca de altfel şi în toată activitatea sa de viitor. Dar să ne reântoarcem la tinerii M. Eminescu si N. Densuşianu ca poeţi.

Întâlnirea celor doi de la Sibiu i-a redeschis lui N. Densuşianu pofta de a culege şi chiar a prelucra versuri populare. Rima de data aceasta începe va fie încrucişată, mult mai sofisticată şi ne sugerează sonorităţi întâlnite

mai târziu la M.Eminescu. Dar să-l ascultam pe N.Densuşianu cu poeziile lui „botanice“: „Floarea soarelui“- 1867, „Legenda lacramioarei“-1875, şi „Legenda crinului“-1888.

Printre lanuri lin se vede
Luna-n pâlcuri de fantomi,
Iar pe malul moale,verde
Doarme umbra sântei domi

Unei legende culese de N.Densusianu, probabil prin Muntenia, el îi localizează acțiunea într-o mânăstire de pe malul Dâmbovitei, prelucrând schematic ideea unei „promisiuni nerespectate în dragoste“ el ne spune:

“Dar copila părăsită,
Pre nisipul cel pustiu,
Singur'geme ofilită
Ca o fală pe sicriu.“

După nouă ani de suspine apare un emir care o invită să stea lânga el şi să fie o „regină dezmierdată de serai“:

“ Ea surâde şi-apoi plânge
Către Febul lucitor.....
Vino! Şi cu brațul strânge
Valul moale curgător.“

Sigur că se vor auzi şi vocea plină de reproş a iubitului uitat:

“Mi-ai uitat amorul , juna,
Pentru aur şi paftal'.“

Mihai Eminescu va prelua şi el ideea unei „promisiuni nerespectate în dragoste“, prelucrând basmul, tot din Muntenia, „Fata în grădina de aur“ cules de Richard Kunisch, va cizela muzical şi va crea gândirea filozofică a diamantului poeziei româneşti a „Luceafarului.“

Trecutul glorios îi pasionează pe cei doi poeți. Dar dacă la M.Eminescu poezia este mult mai complexă şi mai sofisticată, la N. Densuşianu ea este mai simplă mai săracă, aşa cum putem vedea şi din versurile următoare:

„Ştefan, Domnul mare
Ştia de răzbunare
La leşi şi la tătari.“

Eminescu va da însă imagini de frescă unui asemenea subiect, vezi „Scrisoarea III-a“

În 1877 ambii sunt stabiliți la Bucureşti şi vechea lor amiciție se reia şi se poate vedea în poemul lui M.Eminescu „Gemenii“ .

Sî nu uităm că în 1898 Eminescu va declara că : În România totul trebuie dacizat“, în perioada în care N.Densuşianu începuse să lucreze la volumul „Dacia preistorică“ lucrare în care alături de arheologia materială, disciplina istorică riguroasă, el va introduce, pentru prima oara, şi arheologia spirituală din mulțimea de mărturii scrise ale antichității greco-latine, asociind probe găsite la mii de ani sau la mii de kilometri distanță.

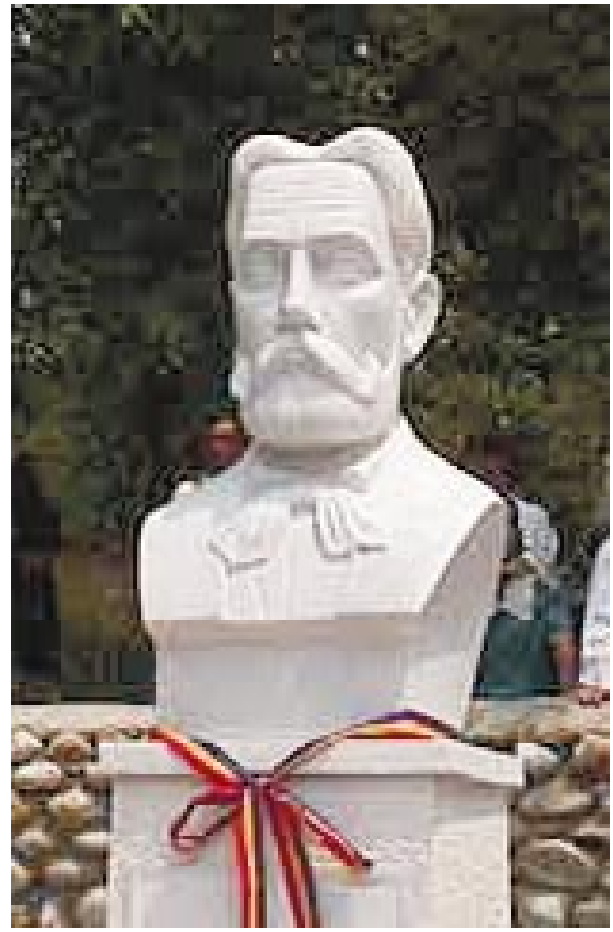

Bustul lui Nicolae Densuşianu ridicat la Densuş prin grija fundației Dacia Revival International

Dacă din punct de vedere poetic N.Densuşianu a fost atât calitativ cât şi cantitativ un poet minor, nu acelaşi lucru putem spune despre el ca istoric. Însă în studiul „Poeți şi critici“(1886), Titu Maiorescu trece în revistă cele mai importante succese ale literaturii române şi alături de Alecsandri, Eminescu, Vlahuță, Caragiale, Delavrancea apar şi „lucrările ştiințifice ale d-lor Haşdeu şi Nicolae Densuşianu“.

Această lectură a poeziilor publicate de Eminescu şi N.Densuşianu cred că dezvăluie preocupări comune, gânduri comune, modele ritmice comune cât şi motive tematice, pe care însă Eminescu le va dezvolta magistral în versuri,s iar N.Densuşianu în scrierile sale istorice.

•

EMINESCU și fascinația mitului

Prof. Maria CIORNEI

O atracție irezistibilă a exercitat-o pentru Eminescu, încă din copilărie, mitul, cum mărturisește în poezia „Fiind băiet păduri cutreieram", în care spune că poveștile și eresurile i-au încântat sufletul, în vremea tărmului fericit rămas în urmă, păstrând din el o stare de spirit aparte, în legătură cu întreaga creație populară.

Pe firul mitului, Eminescu pătrunde până în vremea dacilor, în patria lor legendară, în matricea stilistică – Dacia Felix; în inima codrului avându-și și locul de plăsmuire, de făurire și lămurire a neamului geto-dacilor; a daco-românilor.

Este o reconsiderare poetică a patriei originare a protopărinților, a tătânilor, cum spune Nicolae Densușianu în opera „Dacia preistorică".

Înclinarea romanticului spre luminarea timpurilor prin onirism, este dublată de un real interes pentru mito-istoria și istoria neamului său.

Poemul „Strigoii" – ultima creație eminesciană de la sfârșitul anului 1876, perioada foarte fecundă, de după moartea mamei sale, ține și de legătura sa cu Veronica Micle.

Suntem împinși departe, în perioada trecerii barbare.

O poveste de dragoste; impresionantă, se întrupează între Arald „stăpân peste avari" și regina dacă.

Dragostea devine mai puternică decât ambițiile de cucerire ale regelui, care înainte de a o cunoaște pe „Maria – regina dunăreană", dorea

„Să fumege – nainte-mi orașele-n ruină
Să se împlinească visu-mi din codrii cei de brazi"
Soarta însă îi schimbă drumurile și gândurile.

Îndrăgostitul e-n stare, în schimbul iubirii, să pună la picioarele reginei

„Pământul cu Roma lui antică.
Coroanele cu regii pe frunte le așez
Și stelele ce vecinic pe ceruri colindează
Cu toate la picioare-ți eu le puneam în vază
Dar nu-l mai vrei pe Arald, căci nu mai vrei nimic"
Pag. 94 vol. II opere

Este constatarea de sfârșit, pentru că Regina dunăreană a murit.

Atmosfera creată de poet, reface un timp în care miraculosul și povestea, sunt tărâmuri, planuri, propice manifestării irealului.

Avem senzația că trăim în plină epocă a dacilor, adunați de ritualul impresionant, ce desfășoară gesturi și mișcări anume, cu semnificații adânci, simbolice.

„Făcliile ridică, se mișc în line pasuri,
Ducând la groapă trupul reginei dunărene,
Monahii, cunoscătorii vieții pământene
Cu barbele lor albe, cu ochii stinși sub gene,
Preoți bătrâni ca iarna, cu gîngavele glasuri."

Prezența – cu funcții revelatoare a „monahilor cu barba albă" și a „preoților bătrâni ca iarna" – duce cu gândul la epoca dacilor, în timpul cărora bătrânii – moșii – mocsus gentes, erau considerați înțelepții neamului pentru că se confundau cu „sarabii cu tiară", cu regii și monarhii, cei de rang nobil dar, cu rol sacerdotal.

Ne transpunem în acel timp și intrăm prin tunelul vremii, într-o epocă a simbolurilor semnificante, a unei organizări religioase a societății, în care miturile nu mai aveau miezul ascuns, ele erau realități; ritualuri, invocații, exerciții de intrare în consonanță cu Cerul, cu Zalmocsis.

Arald devine o funcțiune, un simbol al îndrăgostitului, al dragostei, mai tare ca moartea. El va săvârși fapte care-l vor duce în locurile unde își are originile neamul reginei dunărene.

Cadrul natural transmite un fior dincolo de fizic, având puterea miraculoasă de a șterge liniile demarcatoare între real și ireal. Timpul și spațiul se relativizează. Locul de naștere al unui neam nu suportă transformări, el este tipar unic păstrat peste timp, în atemporalitate.

„Ajuns-a el la poala de codru-n munții vechi
Izvoară vii murmură și saltă sub piatră,
Colo cenușa sură în părăsita vatră
În codrii adânci cățelul pământului tot latră
Lătrat cu glas de zimbru răsună în urechi."

Eminescu creează imagini care au rol edificator, a căror înțelegere face ca să treacă fiori peste inima celui ce se lasă purtat de mit, ce se lasă condus dincolo de granițele realității simple.

Arald caută răspunsuri la întrebările legate de existențialitate, de interferența tărâmurilor. Și acestea nu le poate afla decât găsind pe înțeleptul înțelepților – bătrân ca piatra.

„Pe-un jilț tăiat în stâncă stă țapăn, palid, drept
Cu cârja lui în mână, preotul ce păgân,
De-un veac el șede astfel de moarte uitat, bătrân,
În plete-i crește mușchiul și-n mușchi pe al său sân,
Barba-n pământ i-ajunge și genele la piept."
Idem p. 95

Deși regina a domnit peste un popor creștin, suntem în perioada în care miturile creștine nu exclud pe cele așa-zis păgâne, este perioada în care seva miturilor circulă dintr-unele în altele și acest lucru fiind posibil datorită faptului că miturile creștine preiau multe din simbolurile, chiar sensurile celor „păgâne" ale dacilor, care – de fapt – n-au fost niciodată păgâne, având în vedere sensul strict al cuvântului „păgân", dacii chiar au premers creștinismul. Se poate vorbi chiar de un creștinism avant la lèttre – căci dacii erau monoteiști.

Și la dacii vechi și la cei din timpul lui Arald – regele avarilor, bătrânii sunt depozitarii experiențelor și cunoștințelor tainice ale misterelor transmise pe cale orală.

Se știe că dacii nu consemnau, asemenea practici legate de misterele zalmocsiene, în scris, tocmai pentru a nu li se pierde puterea, prin golirea de miezul - esență, înlocuit prin profan.

În codri daci, se afla „preotul cel bătrân" a cărui existență pare că a încremenit; timpul nu mai are importanță. El înseamnă poarta și posibilitatea de a descifra enigmele.

Aparent, uitat de oameni și de vremi, el totuși există - dovadă vie a timpurilor vechi, care așteaptă refacerea verigii, din lanțul existenței neamului dacilor – acum creștini.

Preotul pare a nu avea nici o semnificație, nici un rol, pare a se fi mineralizat.

„De veacuri el stă orb,
Picioarele lui vechie cu piatra-mpreună."
Arald cunoaște puterea acestui preot.

„O mag de zile vecinic, la tine am venit,
Dă-mi înapoi pe-aceea, ce moartea mi-a răpit.“

Fără cuvinte bătrânul – care se identifică cu piatra - îl conduce spre „un dom de marmur.“

Drumul este inițiatic. Bătrânul face gesturi ce semnificație magică. El bate în poarta prăbușită „ce duce-n fund de munte „ bate de trei ori cu cârja lui cea veche.

Obiectele i se supun: „poarta cu zgomot cade din vechii ei uşori“

Bătrânul se înclină“

Magul stăpânește prin „ a farmecelor vrajă“, invocă puterea de a da viață a lui Zalmoxis, pentru a reda-o pe Maria, regelui Arald.

Prins în vârtejul gesturilor, ce au dezlănțuit forțele altui tărâm, Arald rămâne martorul uimit al spectacolului reînvierii, ori al intrării în lumea de dincolo.

Fantoma Mariei, devine dovada intrării într-o realitate diferită, peste care regele – zeu Zalmocsis - Stăpânul Vieții şi al Morții- domnește.

Preotul mag are funcțiunea de mijlocitor dar şi de paznic şi dovadă totodată a existenței, fără moarte - în veşnicie a unei noi lumi, oricând putând fi prezentă prin puterea lui Zalmocsis, prin reînvierea fantomelor – deci în irealitate, în alt spațiu şi timp – în indistincțiune, a patriei originare, a magilor conducători de neamuri şi translanți dintre pământ şi Cer.

Moartea nu e un sfârşit, un dat pentru totdeauna – o încheiere, ci doar o petrecere peste granițe existențiale, în lumi cu dimensiuni distincte.

În lumea contururilor abia simțite, descarnate, Maria cere magului să mijlocească pe lângă Regele Lunii să treacă pe Arald în timpul ei.

„Rege a venit Maria şi-ți cere pe Arald.
De atunci în haina morții el s-a-mbrăcat
Ades călare pleacă în mândre nopți cu lună
Şi când se-ntoarce, ochii lucesc cu voie bună“

Cei doi – deşi au intrat în spațiul fantastic al fantomelor – sunt supuşi temporalității, spațiului segmentat, dar câştigând în schimb veşnicia.

„Ei trec ca vijelia cu aripi fără număr
Căci caii lor aleagă alăturea-nspumați
Vorbind de-a lor iubire – iubire fără saț“,;
strigătul Mariei devine semnalul – cheia reintrării în spațiul întunericului

„Arald, striga crăiasa – las ‘fața să-mi ascund
N-auzi tu departe cocoşul răguşit.“

E conturată, în esențialitate, structura imaterială a personajelor – strigoii – care penetrează imaterialul, o compensație poate pentru condamnarea de a fi numai umbrele nopții,

„Ei zboară-o vijelie, trec ape făr’de vad
Ei trec în repegiune de râuri fără punte.“

În tabloul final, reapare Magul-bărân, predestinat şi Magul preînchipuie, prin prezența sa, marca, semnul lumii vechi care n-a murit şi nici nu moare. Este în amorțire. Inițiații, ca şi îndrăgostiții pot, prin mijlocirea preotului bătrân, să intre în lumea înaintaşilor lor, dacă se supun legilor lui Zalmoxsis.

Magul e însoțit de un corb alb şi de unul negru. În distincțiune ca şi în indistincțiune albul e ziua, viața, iar negru –noapte, moartea. Stăpân peste aceste tărâmuri ale vieții şi ale morții e Marele Zeu, Zeul Moş, Zeul Zalmocsis, moşul, magul, preotul este sacerdotul, cel ce vine din illo tempore, care ține în mâini „cârja lui cea veche“ axul Lumii legând Cerul cu Pământul.

El este inițiatul – cunoaşte cuvintele cheie.

Invocațiile le spune cu siguranța apariției şi a efectelor lor.

„Din inima-i, pământul la morți să deie viață
iar duh dă-i tu Zalmoxis, sămânță de lumină
Din duhul gurii tale ce arde şi îngheață.“

Iată tărâmurile existenței în coordonatele esențiale şi toate – cuprinzând, viața -„gura arde“, şi moartea - „şi îngheață“.

Prin inițierea magului, se realizează un transfer de putere.

„Stihii a lumii patru, supuse lui Arald
Străbateți voi pământul şi a lui măruntaie.“

Ochii lui Arald, care a acceptat să intre în lumea negurilor, pentru Maria, pot vedea acum mari taine, metamorfoze.

„Atuncea dinaintea lui Arald, zidul piere
El vede toată firea amestecat afară
Ninsoare, fulger, gheață, vânt arzător de vară
De parte vede – oraşul pe sub un arc de pară
Şi lumea nebunise, gemând din răsputeri.“

Concluzia ne duce cu gândul la faptul că mitul nu este doar o poveste; este o înmagazinare de date reale, venite din indistincțiune.

Ochii minții, dublată de o sensibilitate a înțelegerii lumii sacre, pot desprinde foile ce s-au aşternut în straturi, care constituie garanția încifrării codului originar, chiar dacă, sau cu atât mai mult, cu cât acesta este aruncat în lume.

Memoria colectivă îi asigură veşnicia, fără a putea pătrunde cifrul-semnificatul.

Nemurirea sufletului este o realitatea pe care o găsim în panteonul spiritual al dacilor, dar şi al daco-românilor de astăzi.

Nemurirea, desfăşurată în spațiul nopții, a dat naştere mitului despre care vorbeşte Eminescu explicat în motoul capitolului al III-lea.

„...Cum de multe ori când mor
oamenii, mulți dintre acei morți
zic, se scoală de se fac strigoi“
Îndreptarea Legii 1652

Din tensiunea emoțională, descifrăm, pe visătorul şi romanticul Eminescu, în spațiul iubirii pasionale; dincolo de datele misterelor din acest poem, este vorba de Maria istorică – regina unui popor, a celui dac, ce s-a închegat în vremuri imemoriale şi care există şi astăzi.

Eminescu e fascinat de mit. Pe lângă cel cunoscut al zburătorului, acesta reînvie vremurile dacilor când Dochia, fiica regelui dac, e înconjurată de ursitoare (Povestea Dochiei şi a ursitoarelor).

Acestea îl pasionează, îl incită, îi stimulează imaginația, se lasă furat de tărâmuri de dincolo de fizic, populate de figuri miraculoase (Ursitoarele).

Codrul este locul în care misterele pot fi oficiate prin ritualuri care dau puteri unor personaje emblematice (Mușatin şi codrul; Dragoş Vodă Cel Bătrân).

Codrul înseamnă densitate, întunecime, deci mister şi acesta nu se pot manifesta în magia şi semnificațiile lui la lumina solară, ci numai în cea a nopții ,sau a celei ce se cerne slab prin desime. Eminescu este în fapt magul, vrăjitorul ce descifrează de pe tâmpla timpului aceste mistere, este Dacul rătăcit într-o lume străină şi ostilă ,care în străfundurile sufletului păstrează ecouri ale timpului mitic, în care se refugiază.

Trecerea în revistă a acestor opere este doar o incitare la studiu, ce poate fi mult mai amplu. Noi ne-am permis să încercăm a pătrunde în interiorul fascinant al unei felii din creația eminesciană, care, iată, poate încă fi sursă excepțional de bogată, pentru descifrarea spiritualității unice a unui popor – viețuitor de zeci de milenii – pe acest pământ, izvorâtor de creatori de geniu.

O CRONICĂ A POPORULUI DAC PE PLACUȚE DE PLUMB

Despre originea şi istoria plăcuțelor de plumb se ştiu prea puține lucruri. În cel mai bun caz există controverse susținute de diferiți istorici care le-au dat atenție de-a lungul timpului. Până la aflarea adevărului legat de aceste plăcuțe, Traducerea, interpretarea sau tălmăcirea lor este un lucru care interesează mai mult. În premieră, inginerul Dan Romalo după o muncă asiduă de zeci de ani publică un volum intitulat Cronică Apocrifă pe plăci de plumb, apărut la editura Arvin Press în 2003 ,volum în care prezintă traducerea plăcuțelor o dată cu clasificarea acestora. În luna mai 2004 la Academia Română, Drd.Aurora Petan susține o comunicare publică în care face o istorie a plăcuțelor, anunțând începerea unui studiu sistematic aplecat asupra acestora. La congresul de dacologie din luna iunie, reputatul lingvist Adrian Bucurescu ,autor printre altele a volumelor „Dacia Secretă" şi „Dacia Magică" prezintă în plenul lucrărilor traducerea a două dintre aceste plăcuțe. Continuând cu consecvență, în acest număr, Dacia Magazin continuă publicarea traducerilor în tălmăcirea lui Adrian Bucurescu.Toate aceste traduceri vor fi reunite în volumul „Tainele tabliței de la Sinaia" în curs de apariție la editura Arhetip.

Dacia Magazin

TABLIȚELE DE PLUMB DE LA SINAIA

Adrian Bucurescu

CRONICA ȚĂRII ROMÂNEŞTI

Una dintre cele mai spectaculoase tăblițe de la Sinaia este aceea pe care e scrisă cronica secretă a Țării Românești., în vechiul grai al geților. Se ştia de o cronică în limba română, comandată de Mihai Viteazul, care însă s-a pierdut. Toți regii şi voievozii pomeniți în cronica secretă au domnit în Țara Românească.

Registrul din stânga-sus şi dreapta-sus este dedicat lui Zalmoxis, respectiv lui Pythagoras, regele Scyților, care, vrând-nevrând, a rămas în istorie ca marele persecutor al zeului get. În registrul din stânga, sub chipul lui Zalmoxis, apare un text privindu-l pe Boerovisto, care, deşi a avut ca mari reşedințe cetățile de la Miercurea Ciuc şi Orăştie, a plecat totuşi de la Helis, actualmente Piscul Crăsanilor, județul Ialomița. Inscripția este aceasta: BOEROVYSETO // UTY TARIO DALMATOY SYRAONI MEGAS COREY. Traducerea: Boerovisto // La Apa Divină (Naparis), căpeteniile dalmate l-au slăvit pe rege.

În stânga jos, la dreapta unui templu, zis în graiul getic SAB-A-DIOS „Casa Zeilor", apare nobilul VRA-ZAR „Cel de pe (cu) Apă" (cf.rom. prea; zer; iezer; vârşă), variantă pentru AIS-EPOS (cf.rom. apă; isop), alt supranume al tatălui adoptiv al lui Apollon-Zalmoxis, zis în românește Sfântul Iosif.

Cam în centrul cronicii, în dreapta-oblic deasupra lui VRA-ZAR, apare şi regele OROLIO - Oroles, adică „Vulturul" (cf. slav. orilu „vultur"; rom. rarău „uliu; erete"), care, dacă mergem în spiritul cronicii, a domnit în viitoarea Țară Românească. Dar, înaintea lui, sus, în centru, se află regele DROMYO, abreviere din DROMICHAITES, care şi el a domnit la Helis, pe Ialomița.

În dreapta lui VRA-ZAR este chipul lui REMO sau REMIO „Conducătorul; Cârmuitorul" (cf.lat. remus „vâslă"), tatăl lui Boerovisto, care apare aici cu numele VASOLO (cf.gr. vasileos „judecător; rege; împărat"; rom. vâslă).

Jos, al doilea de la dreapta la stânga, se află voievodul SE-NES-LAV „Cel de la Apa (Curată) Sfântă" (cf.rom. naş; neaoş; a lăia; Neajlov), aici cu numele de SANI-APO „Cel de la Apa Vrăjită" (cf.rom. de seamă; semeț; apă). El era socrul lui DEMAROE, abreviere pentru TO-CHOMERIU „Cel cu Comoara", supranumit de popor Negru Vodă, al cărui chip se află sub cel al lui NATY-HO „Blestematul", poreclă a regelui scyth Pythagoras.

Sub un alt chip al lui Apollon-Zalmoxis, care e în dreapta-sus, se află, sub numele getic de MYRYSIEO „Strălucitorul", Mircea cel Bătrân. Din fața lui Mircea, scrie vertical-orizontal-vertical: NATYS OR BISORAPO DOMBYO, adică „Urmaşi ai lui Basarab cel Mare". Basarab se află sub chipul lui Mircea.

Față în față cu Mircea se află nepotul său, Vlad Țepeş, care, la stânga, are următoarea legendă: NATO DE MAROEON SONTO ANTEI O NEO MAHEDONOI JIOON. Traducerea: Cel născut de (ca) moroi (strigoi) a fost întâiul care a înlăturat sfetnicii murdari (pătați; compromişi). Chipul lui Vlad este înconjurat, în stânga vertical şi jos orizontal, de inscripția: NATYH COMANYSEOY „Duşmanul Cumnailor (Turcilor!)".

Față în față cu Orolio e Mihai Viteazul, cu legenda MAIHAI I MAY „Mihai cel Mare", ce era inițiat în tainele Daciei şi căruia îi era dedicată cronica .

În dreapta lui Mihai se află mama sa, Theodora, cu legenda MAT YHDO OYHA „Miaca de la Apa Minunată". Se ştie că Theodora se născuse la Târgul de Floci, la vărsarea râului Naparis (Ialomița) în Dunăre. Este singura femeie care apare în această cronică ilustrată.

Textele şi ilustrațiile celelalte vor fi dezvăluite în volumul „Tainele tăbliței de la Sinaia", în curs de apariție la Editura Arhetip.

•

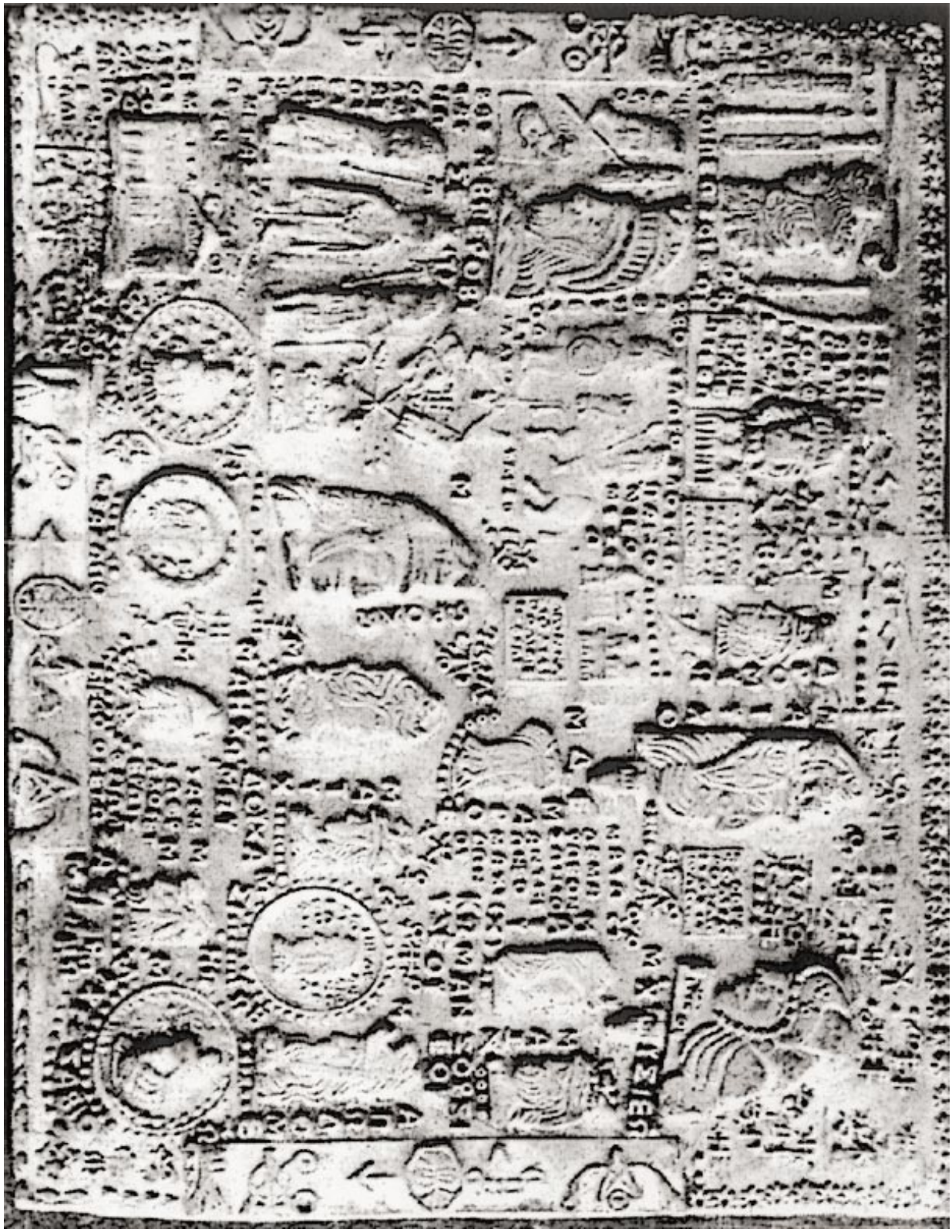

CONTROVERSE ASUPRA UNOR PROBLEME DE LINGVISTICĂ

Mioara Călușiță-Alecu

1. Cuvinte autohtone

Arheologii şi istoricii au dovedit că geto-dacii alcătuiau un popor numeros, care trăia pe arii mai întinse decât partea din Dacia ocupată timp de 165 de ani de romani şi care avea o civilizaţie remarcabilă.

Lingviştii români au admis aceste concluzii, dar, prin ipotezele lor asupra formării limbii române, le-au contestat. Ca şi vechii cronicari, impresionaţi de asemănarea izbitoare dintre română şi latină, lingviştii contemporani au emis ipoteza că limba ocupanţilor latini a înlocuit pe cea a autohtonilor geto-daci.

B. P. Hasdeu, înţelegând că această ipoteză este absurdă, s-a străduit să justifice moştenirea de la autohtoni a unor cuvinte româneşti care au corespondent în limba albaneză.

Ca urmare, lingviştii au admis ipoteza că sunt autohtone cuvintele româneşti care nu au corespondent asemănător în latină sau slavă, nu au fost împrumutate de la popoarele vecine şi au corespondent în limba albaneză. S-au evitat întrebările: Dacă limbile latină, dacă, tracă, iliră şi slavă sunt indo-europene, deci înrudite între ele, aşa cum s-au moştenit în română şi albaneză din dacă, tracă sau iliră cuvinte înrudite, oare nu s-au moştenit în română cuvinte dace care erau înrudite cu cele latine sau slave? Care este originea cuvintelor de bază din limba română?

În lucrarea de faţă, se consideră ca sigur moştenite „din substrat" cuvintele găsite ca atare în scrierile vechi. Asupra originii altor cuvinte româneşti se pot face mai multe ipoteze cu probabilităţi mai mici sau mai mari de a fi adevărate. Certitudinea înseamnă probabilitate 1 (100 %).

Demonstraţiile se pornesc de la limba română, deoarece ea este cunoscută cu certitudine.

În argumentări se folosesc comparaţii cu limbile vechi, mai ales cu sanscrita, limba vechii Indii, fiindcă această limbă indo-europeană s-a păstrat în scrieri, i se cunoaşte pronunţarea şi s-a despărţit de limbile geto-dacă, tracă, latină şi slavă cu mult înainte de ocuparea Daciei de romani, poate cu mai multe milenii.

Se consideră că deducţiile făcute de lingvişti privind reconstrucţia unei limbi indo-europene comune sunt ipoteze care au o probabilitate acceptabilă de a fi adevărate.

1. Cuvântul apă este considerat de lingvişti că descinde din latinul aqua,-ae. În limba sanscrită îi corespunde ap, apas (2, p. 30). În Avesta, celebra carte persană a lui Zarathustra, descântecul de purificare a apei începe: apo...(1). Nicolae Densuşianu cita vechi denumiri de ape sau localităţi cu rădăcina ap, ca Apamari din Mesopotania, lângă Eufrat (4, XLI, p. 683). Un râu în Dacia, poate Caraş, este citat în scrieri Apos, Appion (6, p.174). Şi în limba indo-europeană reconstituită există rădăcina ap pentru apă. Nu este probabil ca dacii să fi adoptat denumirea aqua de la romani şi să o fi transformat tocmai în forma mai veche apa, mai ales că litera p se pronunţă mai greu decât qu. Rezultă că apa este un cuvânt vechi moştenit de la autohtoni.

2. Cer este considerat de lingvişti că provine din latinul caelum,-i. În limba română morfemul cer este o rădăcină prolifică şi apare în variante ca: cear, cer, cior, ciur...Ea indică pe cel ce se mişcă în cuvântul cer, (deoarece cei vechi vedeau că cerul se mişcă), şi în cuvintele cioară, ciur, picior... Acestă rădăcină arată locul prin care se face mişcarea - loc de trecere - în cerdac, Cerna, Cernavoda, Cernobâl-...sau mişcare, agitaţie în ceartă, cercetare, cert...Sunetul r se pronunţă mai greu decât l, deci nu este probabil ca de la l să se fi trecut la r. Ovidiu era impresionat de frecvenţa mare a lui r în limba getă. La ea se referea prin expresii: vox fera, vox ferina, barbara verba, murmur, in ore (4, XXVI, 6, p.381). În limba sanscrită, car (pronunţat car), indică pe cel care se mişcă (2, p.240).

Este probabil că exemplele date de lingvişti, în care cer sugerează negru, au apărut când obiecte mişcătoare negre, ca cioara de pildă, au făcut să i se asocieze în unele cuvinte rădăcinii cer şi culoarea neagră (3, p. 18, 34, 60, 104). Este probabil că înţelesul de negru a fost adoptat, în română, sub influenţa limbilor slave, în cuvinte ca cerneală, cernit...

Faptul că toponimul Cerna apare în vechile scrieri: Dierna, Tierna, Statia Tsiernensi, colonia Zernensis, Zerne, (6, p. 175) ridică problema unei pronunţii diferite a lui ce în latină faţă de dacă, dar nu contestă moştenirea toponimelor analizate şi semanticii lor din limba daco-geţilor.

În concluzie cuvintele: cer, a cerceta, cerdac, cioară, picior... au o probabilitate mare de a fi moştenite de la autohtoni.

3. Cum cererile se adresau cerului, este probabil că vorba cer a generat verbele a cere şi a cerşi (în continuu-şi, a cere-cer). Ipoteza lingviştilor că a cere provine din verbul latin

quaerere este prea puțin probabilă (3, p. 60).

4. S-a presupus că jivină este un cuvânt adoptat de la slavi şi corespunde în rusă. Existența cuvântului jivana - animal viu - în limba sanscrită (2, p.270) justifică ipoteza că şi cuvântul jivină ar putea avea rădăcini autohtone.

5. Luptă este un cuvânt reprezentativ pentru geto-daci, înrudit, fără îndoială, cu numele lupului. Această fiară avea putere de simbol pentru ei. Steagul lor dragonul-dracul avea cap de lup. Unii istorici antici au asociat chiar numele dacilor cu numele frigian al lupului. Românii au moştenit respect pentru lup. În snoavele care circulau în Franța cu lupul păcălit de vulpe, la români, lupul era înlocuit de urs. În limba sanscrită, rădăcina lup sugerează spargere, rupere, distrugere (2. p. 555). În latină, lupta se numeşte luctatio, -onis şi luctatus,-us. Rădăcina sanscrită şi înrudirea cuvântului luptă cu lup arată că vorba românească descinde din rădăcini indo-europene vechi şi în română pt nu a provenit din latinul ct.

6. Plug este un cuvânt care nu are corespondent înrudit în latină, dar are în limbile slave şi baltice. Corespondențele slave pentru numele unor unelte agricole româneşti a dus la presupunerea că românii, care adoptaseră denumirile latine, s-au retras în munți şi s-au lăsat de plugărie în timpul migrațiilor barbare. Ei s-ar fi reapucat după venirea slavilor (5, p. 56-70). Cercetările arheologice contestă această ipoteză şi dovedesc continuitatea de viețuire şi în câmpie. Existența cuvântului plug şi în engleză, limbă care nu a suferit influențe slave, argumentează o ipoteză că acest cuvânt, răspândit pe o arie mare, este moştenit din limba veche comună şi este autohton în limba română.

7. Pentru cuvintele sare şi a sări probabilitatea de a fi vechi, autohtone este mult mai mare decât aceea de a descinde din corespondentele latine sal, salis şi salio, -ire care se pronunță mai uşor. Omul tinde să-şi uşureze şi simplifice vorbirea, iar sunetul *„r“* se pronunță mai greu decât *„l“*. Limba geto-dacă păstrase multe sunete *„r“* din limba veche comună. În limba sanscrită, śara înseamnă mers, mişcare, săgeată, sare, cădere de apă... (2, p.697).

8. După lingvişti, cuvântul sfânt provine din latinul sanctus. În Avesta, legea sfântă este numită Daiana Spenta (1, 3), iar în paleoslavă sfânt se spune svetu. N. Densuşianu considera cuvântul sfânt (sfinx) din greacă (4, XLI, 10, p. 703). Aceste cuvinte corespunzătoare celui românesc ne îndreptățesc să emitem ipoteza că şi cuvântul sfânt este autohton, moştenit de geto-dacă din vechea limbă comună.

Este totuşi posibil ca forma prescurtată care apare în vorbirea populară ca Sânt Nicoară, Sânt Toader să fi apărut ulterior sub influența limbii latine, mai exact a misionarilor care au creştinat pe daci, misionari latini, trimişi de Roma. Tot din latină provin şi alte cuvinte înrudite ca sanctuar...

9. Soare este un cuvânt moştenit din limba geto-dacilor, limbă care a păstrat în cuvintele ei tradiții indo-europene şi chiar egiptene foarte vechi. Soare conține silaba regală ra- re care apare în cultul Soarelui din vechiul Egipt şi în mantra - silabă sfântă evocatoare - a Soarelui şi a focului la yoghinii din India. Cuvântul românesc răsare arată că Soarele - Ra - sare peste orizont, şi, în adevăr, Soarele apare pe cer printr-o săritură, nu ridicându-se printr-o mişcare continuă deasupra orizontului. În limba sanscrită este numit sura şi surya (2, p. 721, 727), cuvinte care amintesc de numele muntelui Surianul şi de cuvântul arsură, care indică efectul Soarelui. În limba latină, arsura înseamnă căldură. În Eneida, Eneas evoca un zeu Soranus (3, p. 64). În scrierile bizantine, se pomeneşte de unul din sfinții părinți care se numea Soranus, adică purta numele Sfântului Soare. Aceste argumente ne îndreptățesc să considerăm că vorba soare este autohtonă şi nu descinde din latinul sol, solis, cum au presupus lingviştii.

10. Şi conjuncția care leagă este, după lingvişti, descendentă din latinul sic, care înseamnă aşa. În limba sanscrită, si, şi înseamnă a lega, a ataşa, a înoda...(2, p. 666, 712), sens care corespunde semanticii sugerată de morfemul şi în limba română în cuvinte ca a înşira, înşiruire, şir, şirag...; cu sensul puțin alterat, este întâlnit în verbul francez dechirer. Conjuncția şi este deci autohtonă şi nu provine din latinul sic. Acesta, se constată că, în română, corespunde lui sâc, dar fără să se poată preciza gradul de înrudire.

Mai mulți cercetători au afirmat că multe din cuvintele de uz curent din limba română sunt autohtone. S-a argumentat aceasta pentru peste 300 de astfel de cuvinte (3, p. 60-61).

Poziția centrală a României, şi a limbii române între limbile centum şi satem arată importanța studiului limbii române pentru lingvistica indoeuropeană. Pentru a ajuta şi încuraja obținerea unor rezultate corecte, ar fi foarte de folos alcătuirea unui dicționar sanscrit-român. În actuala situație, un astfel de dicționar serios ar putea fi alcătuit numai printr-o colaborare cu sanscritişti indieni.

Cartea de verbe alcătuită de Danilă Incze, care se numeşte Dicționar sanscrit-român apărută la ed. Universității Bucureşti, în 1995, este o realizare, dar ea este departe de a satisface nevoile unei cercetări corecte a limbii române.

•

TRANSILVANIA, INIMA ETERNEI DACO-ROMÂNII

Ing. Dan Ioan PREDOIU

Conducerea treburilor principatului a fost atribuită unui guvernator, demnitate care fusese înfiinţată anterior din anul 1691, de când Principatul Transilvaniei fusese subordonat direct împăratului.

Inocentie Micu Klein, membru în Dieta Transilvaniei din 1729, episcop român greco-catolic, începe o luptă aprigă pentru acordarea românilor, care trec la greco-catolocism, a drepturilor cuprinse în diplomele leopoldine, luptă care durează până în 1751, când este silit să renunţe la funcţia de episcop şi să ia calea exilului, la Roma, unde moare în 1768.

În 1737, lui Inocentie Micu Klein nu i se dă dreptul de a prezenta textul unui memoriu adresat Dietei, deoarece

Horea apărător al drepturilor iobagilor din Transilvania, cunoscut capitala imperiului Viena, drept REX DACIAE

acesta a refuzat să înlocuiască termenul de „naţiune română“ prin cuvintele „români“ sau „plebe românească“.

De unde să bănuiască vrăjmaşii neamului nostru, care căutau la acea dată să-i dezrădăcineze pe românii transilvăneni de la credinţa strămoşească ortodoxă, că de atunci şi până în zilele noastre peste veacuri, greco-catolocii ardeleni se vor dovedi dintre cei mai mari patrioţi români, la fel cum a fost şi înaintaşul lor Inocentie Micu Klein? Credincioşii neamului lor, patriei şi limbii române materne cu care au crescut, chiar dacă ulterior au vorbit şi ungureşte sau nemţeşte sau li s-au schimbat şi numele.

În anul 1761, generalul Buccov recenzează în Transilvania 2.716 dascăli români, stare care atestă dorinţa de a se ridica a naţiunii române. Ceea ce nu-l împiedică pe generalul Buccov să ordone, în acelaşi an 1761, incendierea sau dărâmarea unui impresionant număr de biserici şi mănăstiri ortodoxe din Transilvania.

Nedreptăţile făcute ţăranilor iobagi români, îi fac pe aceştia să prezinte Curţii imperiale de la Viena, personal Împăratului Iosif al II-lea (1765-1790), mai multe plângeri împotriva abuzurilor administraţiei, patronate de nobilii unguri, secui şi saşi. Horea, ţăran român iobag din Albac, prezintă plângeri împăratului Iosif al II-lea la Viena, în anii 1779, 1783 şi 1784, dar drepturile acordate de împărat, ţăranilor români, nu sunt respectate de nobili.

Răscoala lui Horea, Cloşca şi Crişan din 1784 zguduie din temelii o orânduire care sub masca feudalismului, oprima alte naţionalităţi, printre care şi naţiunea română. Faptul că răsculaţii au cerut ca nobilii, care voiau să se boteze ortodox arată atât caracterul naţional al răscoalei, cât şi impactul redus al greco-catolicismului în rândul ţăranilor români.

Spusele lui Horea de pe eşafod din ultimele clipe ale vieţii: „Mor pentru naţiune“ sunt un grav şi cutremurător avertisment dat peste timp întregii suflări româneşti de pretutindeni şi din totdeauna.

Răscoala lui Horea, Cloşca şi Crişan a avut un extraordinar ecou în întreaga Europă, evenimentul fiind relatat pe larg în toate ţările vest europene, prin vehemente luări de poziţii în publicaţii, broşuri, calendare, articole de presă, rapoarte diplomatice, gravuri etc. Jean Pierre Brissot, viitor conducător girondin în revoluţia franceză i-a adresat personal o scrisoare împăratului Iosif al II-lea în care arată că românii „au avut dreptul să se revolte“… căci… „erau la bunul plac al stăpânilor lor“.

De remarcat că răscoala românilor transilvăneni din 1784 s-a produs cu numai 5 ani în avans faţă de revoluţia franceză din 1789, construindu-se astfel într-un extraordinar exemplu de demnitate, dârzenie şi vigoare, în dorinţa lor de schimbare şi de înlăturare a răului, din societate.

Din anul 1784 Viena declară limba germană ca limbă oficială în Transilvania. La fel şi Ungaria. De unde rezultă că la acea dată regimul habsburgic trata în mod identic atât Transilvania, cât şi Ungaria.

Supplex Libellus Valachorum este titlul petiţiei din 1791 compusă de învăţaţii români Samoil Micu, Petru Maior, Gheorghe Şincai şi alţii, prin care aceştia cereau din nou pentru români: „egalitate în drepturi cu celelalte naţiuni din Transilvania“.

Împăratul Leopold al II-lea (1790-1792) remite documentul Dietei din Transilvania în componenţa căreia din 471 de membri doar unul, Ioan Bob, episcop „unit“,

era român. Dieta respinge documentul.

Cu toată oprimarea îndreptată împotriva românilor şi a măsurilor de maghiarizare forţată, datele statistice de la începutul sec. al XIX-lea (până în anul 1821) atestă caracterul majoritar al populaţiei româneşti, în entităţile istorico-geografice Banat, Crişana, Maramureş şi Transilvania. Astfel, din totalul de 2.807.075 locuitori, 2.202.542 (78,46%) erau români, iar restul de 604.533 (21,54%) de alte naţionalităţi: unguri, saşi, secui, ţigani, evrei, armeni etc. Din totalul de 3.774 aşezări omeneşti (96,08%) erau în mediul rural şi numai 148 (3,92%) erau în târguri şi oraşe. Dintre români: intelectualii reprezentau 0,2%, mica nobilime 2,8%, orăşeni 5,2%, ţărani liberi 10,5%, ţărani dependenţi 81,3%.

Analiza de ansamblu a datelor statistice de la începutul sec. al XIX-lea, privind populaţia din spaţiul amintit, scot în evidenţă elemente care converg către concluzia că teritoriul, cuprins în arcul carpatic denumit generic Transilvania, este categoric românesc atâta timp cât 78% din totalul populaţiei reprezenta la acea dată etnia românească, dintre care peste 91,8% locuiau în mediul rural, ce constituiau 96,8% din totalul aşezărilor omeneşti, locuitorii fiind în mare majoritate de religie ortodoxă şi parţial greco-catolică.

Suprastructura era constituită în principal din etniile infiltrate în spaţiul românesc ulterior năvălirii ungurilor în zonă sau a colonizărilor cu populaţia germanică.

Din punctul de vedere al structurii populaţiei, Transilvania nu era singurul spaţiul în care marea majoritate a populaţiei băştinaşe era stăpânită de o minoritate etnică străină.

Statisticianul austriac JA Demjan, cu referire la structura etnică a populaţiei din Transilvania, spunea în 1804: „Între naţiunile mai vechi, românii ocupă necontestat în privinţa numărului, locul cel dintâi“ şi „Ei sunt răspândiţi în întreaga ţara, pe de o parte în grupuri locuind în întregime satele sau jumătatea din populaţia acestora, pe de altă parte la marginea aşezărilor ungureşti, secuieşti şi săseşti“.

În 1806 „Sfântul Imperiu Roman de naţiune germană“ sub loviturile lui Napoleon îşi încetează oficial existenţa. Francisc al II-lea (1792-1830) renunţă la coroana imperială rămânând rege şi apoi împărat al Austriei cu numele de Francisc I.

Ideea că românii din Transilvania, Banat, Moldova şi Ţara Românească sunt de acelaşi neam îşi face loc tot mai pregnant în lucrările vremii şi în acţiuni ale unor societăţi cu caracter secret. Atât „Istoria“ lui M. Kogălniceanu din 1837, cât şi Societatea revoluţionară secretă româno-polonă din 1834, confirmă acest aspect.

În prima jumătate a anului 1840 apare din iniţiativa lui M. Kogălniceanu revista „Dacia literară“. În 1841, Timotei Cipariu publică la Blaj „Extract de ortografie cu litere latine“.

Mihail Kogălniceanu autor al ISTORIEI şi iniţiator al DACIEI LITERARE

Faptul că Ungaria era tratată de Viena în acelaşi mod ca şi Transilvania, că limba oficială era germana, că în şcolile şi bisericile catolice limba latină era pe primul plan, îi face pe ungurii din Ungaria, în anii 1822-1823, să ducă o aprigă campanie de rezistenţă pasivă împotriva regimului habsburgic.

În 1843, Lajos Kossuth, slovac ataşat cauzei maghiare, lider al radicalilor unguri, înfiinţează ziarul „Pesti Hirlap“ care luptă pentru identitatea şi eliberarea naţională a ungurilor.

Îngrijorată de frământările din imperiu, Curtea de la Viena manifestă înţelegere pentru acceptarea limbii maghiare ca limbă oficială în Ungaria. Clasa politică privilegiată din Transilvania formată din unguri, saşi şi secui, priveşte favorabil ideea.

În 1842 „Dieta votează un proiect de lege care prevedea introducerea în mod progresiv (într-un răstimp de zece ani) a limbii maghiare în locul limbii latine în administraţie şi justiţie şi în locul limbii române în şcoli şi în biserică; proiectul de lege provoacă un grav conflict între episcopul greco-catolic de Blaj, Ioan Lemeni, prieten al nobilimii maghiare şi un grup de profesori şi elevi din Blaj în frunte cu Simion Bărnuţiu“.

Abia din 1843 limba maghiară devine limbă oficială

Episcopul ortodox Andrei Şaguna petiţionar la curtea de la Viena

chiar în Ungaria.

În 1843 Consistoriul din Blaj cere episcopului Ioan Lemeni să facă demersuri pe lângă împărat împotriva legii privind obligativitatea introducerii limbii maghiare, votată de Dieta Transilvaniei.

În toamna anului 1844 până în iarna anului 1845 în Banat se manifestă „o puternică mişcare politică naţională românească" condusă de Eftimie Murgu care a militat pentru despărţirea de Ungaria a Banatului şi unirea lui cu Transilvania, Ţara Românească şi Moldova.

În anul 1845 se înfiinţează la Paris „Societatea studenţilor români" care a militat pentru unirea politică a ţărilor române.

Din anul 1845 apare la Bucureşti revista istorică „Magazin istoric pentru Dacia", condusă de August Treboniu Laurian şi Nicolae Bălcescu.

Îngrijoraţi de perspectiva regrupării celor trei principate într-un unic stat distinct şi, dorind să pară mai puternici în faţa Vienei, ungurii încep să solicite alipirea Transilvaniei la Ungaria.

În 15 martie 1848, se declanşează răscoala antihabsburgică la Pesta care marchează începutul revoluţiei burghezo-democratice din Ungaria. Printre principalele cereri, alături de dorinţa de a avea un guvern independent, figurează şi pretenţia „unirii Transilvaniei cu Ungaria". Dieta din Pozsony (Bratislava) chiar votează unirea Transilvaniei cu Ungaria, act sancţionat formal de Împărat în 11 aprilie 1848. Dar Împăratul Ferdinand V (1830-1848) mobilizează armata austriacă şi începe, din octombrie 1848, reprimarea revoluţiei şi lupta împotriva „armatei naţionale maghiare", în fruntea căreia se instalase Lajos Kossuth.

În aceeaşi perioadă, în Transilvania, pentru români, situaţia era cu totul alta. Revoluţia românilor din Transilvania nu viza înlăturarea habsburgilor, ci dreptul de afirmare naţională a lor, a românilor. După ce în ianuarie 1847, este arestată Ecaterina Vraga (Doamna moţilor) conducătoarea acţiunilor de protest a moţilor de pe domeniul Zlatna, iar Nicolae Bălcescu rostise la Paris, la 1 ianuarie 1847, discursul în care, printre altele, spusese că: „Ţinta noastră socotesc că nu poate fi alta decât unitatea naţională a românilor", nobilimea ungară din Transilvania cere, la 9 martie 1848, anexarea Transilvaniei la Ungaria, care va figura apoi ca principală cerere a revoluţionarilor unguri la 1848.

La 12 martie 1848 Simion Bărnuţiu lansează o proclamaţie prin care cheamă pe românii transilvăneni să se ridice la luptă pentru recunoaşterea lor ca „naţiune politică" şi pentru desfiinţarea iobăgiei, stare aproape generală a românilor din Transilvania.

La 18 aprilie 1848, la Blaj pe Câmpia Libertăţii are loc prima adunare politică a românilor transilvăneni. Simion Bărnuţiu obţine la Conferinţa românilor transilvăneni de la Sibiu, din 26 aprilie, aprobarea programului care cuprindea în esenţă:

- recunoaşterea politică a naţiunii române;
- depunerea jurământului naţional;
- protest împotriva „unirii" Transilvaniei cu Ungaria.

La 2 mai, în catedrala de la Blaj, Simion Bărnuţiu afirma şi sublinia „voinţa de unire a poporului român de pe tot întinsul vechii Dacii".

În 3 mai, are loc „Marea adunare naţională" (a doua) de la Blaj, în care se prezintă cele 16 puncte cuprinse în „petiţiunea naţională" în fapt programul revoluţiei burghezo-democratice a românilor din Transilvania. Ideea centrală din program era: „Naţiunea română se declară şi se proclamă naţiune de sine stătătoare"… Adunarea a ales două delegaţii:

- prima, cu episcopul ortodox Andrei Şaguna care să înmâneze „petiţiunea" împăratului la Viena;
- a doua, cu episcopul unit Ioan Lemeni pentru a o înmâna Dietei din Cluj. S-a creat de asemenea prima gardă naţională românească.

Românii din Banat şi Ungaria îşi cer drepturile la 3-9 mai la Pesta, iar cei din Caraş la 4 şi 5 mai şi la 15 iunie la Lugoj.

În 29-30 august la Orlat (lângă Sibiu) are loc Adunarea de protest al românilor ardeleni împotriva „unirii" Transilvaniei cu Ungaria. La 31 august are loc „măcelul din satul Luna" (Turda) împotriva mulţimii adunate pentru a protesta împotriva „unirii" cu Ungaria.

În 2-16 septembrie, are loc „a treia adunare naţională la Blaj" unde ţăranii români (cca. 60.000) vin înarmaţi. Adunarea declară că nu recunoaşte unirea Transilvaniei cu Ungaria şi începe formarea unei oşti populare române cu Avram Iancu în frunte.

În 16 septembrie 1848, se adresează Parlamentului de la Viena „Memoriu al poporului român din Transilvania", adoptat la Blaj, în care se cere „unirea tuturor românilor într-o uniune liberă de popoare libere, sub conducerea

Austriei", românii doreau de fapt unirea tuturor principatelor române într-un stat unic.

În septembrie-octombrie 1848, Comitetul Național Român de la Sibiu organizează 15 legiuni românești înarmate, care încep lupta pentru îndepărtarea administrației ungare din Transilvania.

În 20 noiembrie 1848, Franz Joseph I (1848-1916) urcă pe tronul Austriei, în locul lui Ferdinand al V-lea care a abdicat.

În înțelegere cu Kossuth, armata revoluționară maghiară, condusă de generalul polonez Iosif Bem, intră la 13 decembrie 1848 în Cluj.

Kossuth îi făcuse oferta lui Bem să cucerească Transilvania și să o împartă „pe din două" între ei. Deci la acea dată, implicit Kossuth, recunoaşte că Transilvania nu aparține ungurilor.

În 16 decembrie 1848, Adunarea națională a fruntaşilor români transilvăneni, protestează din nou împotriva „unirii" forțate a Transilvaniei cu Ungaria și decide, printre altele, înarmarea gărzii naționale române, fapt care a permis începerea eroicei epopei de apărare a Munților Apuseni de către armata țărănească condusă de Avram Iancu. Războiul țărănesc de apărare s-a derulat în prima jumătate a anului 1849, din ianuarie până în iunie, în Munții Apuseni.

În 13 februarie 1849 episcopul ortodox Andrei Şaguna înmânează împăratului, în fruntea unei delegații, „Petiționea generală a fruntaşilor români din Transilvania, Banat și Bucovina", prin care cerea drepturi politice pentru români, administrație în limba română, realizarea unui organism statal unitar român, în cadrul monarhiei, reprezentarea proporțională în parlamentul imperial etc.

Ca urmare, împăratul Franz Joseph I promulga la 20 februarie/4 martie 1849 o constituție (Constituția din 4 martie), prin care recunoaşte Transilvaniei o autonomie limitată. În replică, generalul Bem ocupă la 27 februarie Sibiul, iar Comitetul național român se refugiază în Țara Românească.

În 2 aprilie 1849, Dieta Națională Ungară, întrunită la Debreczen, votează detronarea Habsburgilor și proclamă Ungaria stat liber și independent. Kossuth este ales guvernator al Ungariei.

După 10 aprilie 1849, începe o serie de tratative între trimisul lui Kossuth, deputatul Ioan Dragoş și Avram Iancu, pe timpul cărora se convine oprirea ostilităților printr-un armistițiu.

Încălcând armistițiul, în 24 aprilie, maiorul ungar Hatvani ocupă Abrudul și capturează prefecții Petru Dobra și Ion Buteanu, pe care-i ucide.

La 28 aprilie, moții eliberează Abrudul, iar Ioan Dragoş, trimisul lui Kossuth, considerat trădător al cauzei românești, cade victimă nerespectării armistițiului. Conducătorii unguri Hatvani și Kemeny sunt zdrobiți de armata lui Avram Iancu între Roşia și Abrud, la 6 mai 1849.

De remarcat că ungurii n-au cucerit și n-au reuşit să

Avram Iancu, Crăişorul munților al moților și al tuturor românilor

pătrundă niciodată în Țara Moților din Munții Apuseni care a rămas dintotdeauna o redută românească.

Speriată de amploarea conflictului cu ungurii, Curtea de la Viena solicită ajutor trupelor țariste care sosesc, în iunie 1849, pentru înăbuşirea revoluției armate ungare.

Este de consemnat aici încercarea naivă de împăcare a celor două națiuni de către Laios Kossuth, ca ungur și Nicolae Bălcescu și Cezar Bolliac, ca români, din 2 iulie 1849, cărora primul le promite și le garantează românilor transilvăneni satisfacerea tuturor cererilor naționale. Pentru prima dată, într-un document oficial, este consemnat numele de România, pentru cele două principate: Moldova și Țara Românească.

La 16 iulie 1849, Camera deputaților din Ungaria asigură românilor și slavilor din Ungaria drepturi naționale, conform promisiunilor lui Laios Kossuth.

La 29 iulie, se produce înfrângerea decisivă a armatei revoluționare ungare la sud de Timişoara, dată la care, printr-o uimitoare coincidență, se anunță și încetarea oficială a luptelor dintre români și unguri, Kossuth emițând în acest sens un decret. De fapt în acel moment au căzut de la sine toate demersurile Ungariei de a încorpora Transilvania.

În 12 octombrie 1849 este abolită Constituția Ungariei, iar Ungaria este subordonată din nou Austriei. Practic, Avram Iancu, în dorința de a apăra independența națională a românilor transilvăneni, a luptat alături de armata austriacă și țaristă împotriva invadatorilor unguri.

Vorbele mincinoase, mârşave și mişeleşti cum că el ar fi chemat armata țaristă în Transilvania, l-au costat și l-au durut enorm pe marele patriot Avram Iancu.

În decembrie 1851, printr-o patentă imperială, Viena suspendă Constituția din 4 martie 1849 care acorda Transilvaniei o autonomie limitată, Transilvania redevenind principat subordonat Austriei.

În iulie 1852, Avram Iancu refuză invitația de a-l întâlni pe împăratul Austriei, Franz Joseph I, aflat în vizită în Transilvania, împărat care, la acea dată, avea vârsta de 22 de ani.

DACIA DE AZI

Războiul rece

Prof. univ.dr. AUREL PREDA

Motto: ***„După 70 de ani de chinuri, comunismul s-a dovedit a fi un dezastru economic, politic şi moral"***

Arthur Schlesinger Jr.

Războiul dintre forţele binelui şi răului s-a instalat în Europa şi în lume, instantaneu, după victoria bolşevicilor de la 25/7 noiembrie 1917, în Rusia, când lumea s-a divizat în două sisteme social-politice şi economice profund diferite: lumea capitalistă şi cea comunistă[1] .

Inutil de spus că cele două sisteme nu aveau nimic în comun în afara urii atroce pe care liderii acestora o nutreau reciproc; prin urmare de la această dată au coexistat două sisteme, fiecare cu ideologia sa în numele căreia au murit milioane de oameni.

Cu toate acestea, extremele celor două luni, fascismul german şi comunismul sovietic, au convenit asupra unei poziţii comune la 23 august 1939, când Germania şi URSS au semnat Pactul de neagresiune Hitler-Stalin sau Ribbentrop-Molotov (după numele miniştrilor de externe ai celor două ţări). Cum a fost posibil un astfel de Pact, o astfel de alianţă, dacă avem în vedere că nazismul şi comunismul aveau baze economice şi ideologice profund ireductibile ?!

Comunitatea de interese care a catalizat cooperarea dintre Germania hitleristă şi Uniunea Sovietică a avut ca **piloni extremismul şi dimensiunea rasială ca politică de stat.**

Totuşi, economia şi sistemul de proprietate complet diferite existente în cele două ţări au făcut ca numai după doi ani de la semnarea la Kremlin a acestui Pact, Hitler să atace sovietele considerate de el a fi răul cel mai mare al omenirii şi care, deci, trebuia extirpat de la rădăcini !

După cum se ştie, Hitler, care a venit la putere în Germania pe cale democratică, profitând de slăbiciunea marilor puteri europene a folosit pentru atingerea scopurilor sale de dominaţie în Europa, între altele, şi metode specifice care ţineau de dimensiunea rasială.

Nu a fost de loc inspirat pentru că politica sa de oprimare, arestare şi lichidare a unor categorii de oameni – evrei, ţigani, etc., indiferent de cetăţenia acestora, s-a dovedit a nu fi productivă şi chiar s-a întors împotriva Germaniei ca un bumerang.

Astfel, încercările Germaniei de a se apropia de marile puteri europene occidentale, care debutase promiţător, a suferit un eşec lamentabil, întrucât, în ciuda marilor discrepanţe existente între acestea din urmă, factorul catalizator al forjării alianţei antihitleriste a constituit-o în ultimă instanţă lupta comună împotriva ideologiei fascisto-rasiste.

În faţa acestei situaţii, Germania a cerut şi a obţinut „înţelegere" de la Stalin. Cum a fost posibil aşa ceva pentru că, aşa cum se ştie, Stalin a fost acela care după înfrângerea Germaniei lui Hitler a preluat ştafeta exclusivismului rasial, plănuind imediat după 1947 edificarea unui imens gettou, undeva în Asia Centrală, unde evreii aflaţi pretutindeni în URSS să aibă „un cămin stabil sub soare": Republica Sovietică Birobidjan .

Ne întrebăm dacă Birobidjanul, în concepţia stalinistă, nu era altceva decât o replică la proiectul Madagascar, pe care, iniţial, Hitler l-a contemplat ca un loc în care să fie aduşi manu militari, toţi evreii din Europa şi nu numai ?

În faţa unor astfel de perspective, conducătorii occidentali au trecut peste inconvenienţele de ordin economic şi ideologic şi, în faţa pericolului german, au colaborat cu Stalin de îndată ce Germania şi aliaţii său au atacat Rusia Sovietică în iunie 1941.

Aşadar, Occidentul capitalist care avea un sistem economic similar celui german, bazat pe proprietatea privată asupra mijloacelor de producţie a preferat să coopereze, de îndată ce a fost posibil, cu URSS, duşmanul de moarte al capitalismului pentru a înfrânge răul cel mare reprezentat de puterile Axei, în primul rând de Germania fascisto-rasistă.

Cu toate acestea, răul cel mai mare a rămas esenţa economică total diferită aliatului sovietic şi, de aici, opoziţia ireductibilă dintre ideologia capitalistă şi ideologia marxist-leninistă.

Ca urmare, după ce răul reprezentat de Axă a luat sfârşit prin înfrângerea acesteia pe continentul european, urmată la scurt timp de zdrobirea şi a militarismului japonez, disensiunile de esenţă între cele două sisteme au răbufnit cu o forţă care a luat prin surprindere chiar şi pe protagoniştii de frunte ai confruntării, pe „aliaţii" URSS şi SUA.

Mai mult, la numai 2-3 ani de la înfrângerea foştilor duşmani, SUA şi Anglia au acţionat pentru aducerea alături de ele a Germaniei, Japoniei, Italiei etc., cu care împărţeau de acum aceleaşi valori economice şi, pe cale de consecinţă, şi politice, în primul rând, libertatea omului şi a iniţiativei economice.

Aşadar, războiul între cele două sisteme a debutat încă din anul 1917, a continuat în tot intervalul până în anul

1941, când a cunoscut o pauză necesară supraviețuirii în condițiile războiului cu tentă rasială dus de Hitler, ca după 1945 să reizbucnească cu o forță sporită, intrând definitiv în istorie sub denumirea de **„războiul rece“**.

De ce „rece“ ?

Prima explicație la îndemână este că **a urmat unui război „prea cald“**, uneori ucigător de cald (vezi Hiroshima, Nagasaki şi, chiar, Drezda), un război în timpul căruia au murit în Europa şi Asia milioane de oameni (20 de milioane de victime, de sovietici de pildă).

Acest veritabil holocaust a fost urmat, între altele, de:

- problematica refugiaților;
- lipsa acută a hranei şi combustibilului;
- distrugerile masive în domeniul comunicațiilor ş.a.m.d. Lista efectelor care nu se numeau încă „colaterale“ poate continua cu precizarea că singura țară din lume care nu a avut de suferit, comparabil cu Europa şi Asia, a fost SUA, unde, prin contrast, PIB-ul s-a dublat în timpul războiului datorită incredibilelor comenzi de război.

Întâlnirea celor „3 mari“ la Postdam, în iulie-august 1945, reuniune care se înscrie în şirul marilor reuniuni care au precedat-o la Teheran şi Yalta şi la care au participat aceiaşi protagonişti, nu a reuşit să-şi atingă scopul, cu excepția confirmării principiilor care urmau să guverneze Controlul aliat asupra Germaniei împărțită în zone de ocupație americană, engleză şi franceză (zona urma să se cheme decenii la rând Germania Occidentală sau RFG) şi zona sovietică la est (Germania de Est sau RDG).

Astfel, pentru cca. 3 ani până în anul 1949, Germania a dispărut ca subiect de drept internațional.

În toamna aceluiaşi an 1945, din nou miniştrii de externe nu au reuşit să se înțeleagă asupra rolului armatelor „eliberatoare“ în Italia, Europa de Est, pe litoralul nord African şi în Asia, ceea ce a condus la instalarea „crivățului“ între Est şi Vest, în general, între Marea Britanie şi URSS în special, privind estul Mediteranei şi, chiar, între Anglia şi SUA în problemele colaborării atomice şi ajutorului economic.

Neînțelegerile se refereau atât la controlul şi administrarea zonelor ocupate din Germania şi Polonia, dar şi a restului Europei de Est „eliberată“ inclusiv de libertate de către Armata Roşie.

Aşadar, pe fundalul unor contradicții de natură economică şi ideologică, aflate încă la finele războiului în stare latentă, URSS, cu concursul viitorilor manageri (exemplu România: Ana Pauker, Walter Roman, Saul Brukner ş.a.m.d.) fac să reizbucnească,cum am mai zis, războiul celor două sisteme, un război dus la relanti în timpul celei de-a II-a conflagrații mondiale.

Excepția făcând acordul foştilor aliați asupra conținutului tratatelor de pace impuse în februarie 1947 țărilor învinse (România, Ungaria, Finlanda, Bulgaria şi Italia), devenise clar chiar mai înainte de această dată, că lumea postbelică va fi marcată de tensiune şi chiar de conflict (armat) şi că din cooperarea existentă în timpul războiului a rămas doar amintirea.

Conceptul „celor patru poliţişti ai lumii“[2] ce a aparținut lui F.D. Roosevelt este înlocuit cu **Doctrina Truman** şi a avut în vedere climatul nou politic bazat pe găsirea urgentă de soluții menite să împiedice deteriorarea dezvoltării economiilor Marii Britanii, Franței şi Italiei, trecute pe picior „de pace“, deteriorare exacerbată şi de iarna vitregă dintre anii 1946-1947.

Eşecul dialogului sovieto-occidental asupra Germaniei în problema reparațiilor de război care s-a petrecut în timpul **Conferinței de la Moscova** din lunile **martie-aprilie 1947**, a fost urmată, operativ, dat fiind, slăbiciunea economică a Europei de vest, de oferta americană **de ajutor pe termen lung pentru reconstrucție**.

Când în **iulie 1947**, la Paris, sovieticii au respins la Conferința miniştrilor de externe ai „celor 4“ (inclusiv Franța), **Planul Marchall**, ministrul de externe al Angliei Ernest Bevin a avut impresia că a asistat la **„naşterea blocului occidental“**[3] .

Eşecul unei reuniuni similare a „celor 4“ **din decembrie 1947 de la Londra** a pus capăt definitiv „alianței“ din timpul războiului şi a lăsat locul unei propagande „de război“ intensificate, plină de invective privind, de pildă, remilitarizarea Germaniei, formulate de partea sovietică, Controlul sovietic total asupra Europei de Est privind comunizarea forțată a acestui spațiu a devenit o realitate sumbră.

Ceea ce numim „războiul rece“ se instalează temeinic şi formal în 1949, prin crearea NATO[4], apariția celor două state gemene pe fostul teritoriu al Germaniei înfrânte, RFG şi RDG, formarea celor două blocuri occidental şi sovietic, ireductibil opuse, şi apariția în 1956 a Pactului de la Varşovia.

Ostilitățile de natură ideologică şi diplomatică din Europa continentală a potentat declanşarea şi a altor surse de conflict ca de pildă în Mediterana (în zona Greciei şi, apoi, a Palestinei în Asia etc).

Potrivit lui John Lewis Gaddis[5], odată declanşat „războiul rece“ au apărut, inevitabil şi specialiştii în domeniu, care după acest autor s-ar fi împărțit în trei curente: **ortodox, revizionist şi postrevizionist**.

Protagoniştii „**ortodoxismului**“ (între care destui americani), martori oculari după cum afirmau – ai naşterii şi dezvoltării „războiului rece“, au crezut că fenomenul în cauză îşi are sorgintea în dorința URSS de a extinde sistemul comunist („lagărul comunist“), fapt ce ar fi determinat SUA să adopte o politică defensivă, de contracarare, şi care, între altele, urmărea şi „încercuirea“ URSS.

„Revizioniştii“ se situau pe poziții contrarii atunci când, considerând că „**imperialiştii din SUA, în frunte cu atotputernicile cercuri sioniste ce conduc lumea“**, ar fi dorit să-şi extindă influența şi asupra zonei est-europene controlate de URSS, folosind, de pildă, **„planul Marshall“**, **adică metode şi strategii ce țin aparent de dimensiunea economică“**.

Indiferent dacă unii sau alții din autorii aparținând acestui curent pun accentul pe expansiunea economică a SUA, şi pe dorința „lagărului capitalist“ de a proteja şi chiar de a extinde

zonele sale de influenţă, folosind, la nevoie, şi „diplomaţia atomică“, esenţa lucrărilor de acest fel pleacă de la ideea că SUA este vinovatul numărul unu, adică o ţară care prin politica sa **„neonestă“** ar fi distrus alianţa ce ar fi funcţionat **„excelent“** în timp de război[6].

În fine, postrevizioniştii, s-au străduit să sintetizeze cele două abordări, menţionate mai sus, încercând o abordare a „războiului rece“, care ca fenomen politico-militar ar fi apărut datorită unor factori structurali inerenţi de ordin economic şi cultural, de natură a determina paranoia lui Stalin sau teama lui Truman că SUA s-ar putea trezi din nou în izolaţionism, de data aceasta fără voia lor.

În realitate cele trei abordări sunt periferice şi nu explică apariţia acestui fenomen, deşi unii autori au încercat o explicaţie ce ţine de esenţa complet diferită a bazei economice şi, de aici a proprietăţii dominante în cele două „lagăre“ ostile.

Totuşi, nici una dintre cele trei abordări nu oferă o analiză solidă, la obiect, a apariţiei şi dezvoltării „războiului rece“, care nu poate fi corect înţeles ca fenomen politico-militar, în afara dimensiunii economice (asupra căreia am insistat deja la începutul tratării acestui subiect), la care se adaugă neapărat factorii ideologici şi geostrategici, derivaţi, se înţelege, din diferenţele uriaşe de structuri economice dominante în sfera capitalistă şi, respectiv, comunistă a lumii.

Conceptul ideologic

Motivaţia ideologică ar fi, potrivit unor analişti[7], cauza principală a „războiului rece“, mai precis, ideologia marxist-leninistă dominantă în statele de tip totalitarist[8], cum au fost URSS şi celelalte state comuniste, state cu care a fost imposibil să se stabilească şi, mai ales, să se întreţină relaţii diplomatice „normale“, cu toate că nou-creata Organizaţie a Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) a încercat o echilibrare nu numai a „balanţei/ echilibrului puterii, ci şi a celei de principii (?!).

Această teză fantezistă, care nu ţine seama de natura economiei şi tipului dominant de proprietate existente în cele două emisfere, a fost contrazisă, în fapt, de comportamentul URSS faţă de ţările Europei de Est şi Germania după Conferinţa de la Yalta, de atitudinea aceleiaşi URSS la Postdam, cât şi la conferinţele miniştrilor afacerilor de externe în perioada 1945-1947, ca să ne oprim numai la aceste exemple. Cazurile prezentate mai sus, credem că sunt edificatoare, în sensul că URSS, de acum stăpână pe situaţie în Europa de Est, nu numai că nu dorea să dezvolte şi să întreţină o politică internaţională paşnică dar, şi că Uniunii Sovietice îi era perfect indiferentă atitudinea foştilor săi aliaţi, cu excepţia SUA, pe care îi considera ca fiind prea slabi (mai ales cei europeni), pentru a colabora în continuare cu Moscova pe baza status quo-ului din timpul războiului.

Discursul lui Stalin la Teatrul Balşoi din 9 februarie 1946, reprezintă, în fapt, un îndemn public la reluarea politicii externe agresive a URSS vis-à-vis de Vest, adică în direcţia unde se aflau duşmanii de moarte ai Uniunii Sovietice, victorioasă la acea dată, în încleştarea cu Hitler.

Aşadar, ideologia sovietică nu avea nimic în comun cu cea occidentală, cu excepţia temerii reciproce şi profunde faţă de natura şi sistemul economic advers, recte capitalist şi, respectiv, comunist, care în cazul extinderii ar fi condus aşa cum s-a şi întâmplat de altfel peste şase decenii, la demantelarea URSS şi reasigurarea dominaţiei economice a capitalismului pierdut în 1917, o dată cu victoria revoluţiei bolşevice ruse. Aceasta a fost, în realitate, dinamica conflictului în cadrul căruia fiecare dintre cele două sisteme au încercat să se domine reciproc până la dispariţia totală a uneia dintre ele.

În acest context, dimensiunea ideologică a fost doar locomotiva conflictului dintre cele două blocuri. Cu alte cuvinte, natura economică profund diferită a capitalismului şi a comunismului a asigurat energia necesară conflictului ireductibil dintre cele două sisteme, astfel cum s-a manifestat în sferele politice, militare, culturale etc. Aşadar, factorul ideologic nu poate fi avut în vedere pentru a explica singur cooperarea militară şi politică dintre URSS şi puterile occidentale (care a culminat cu faimosul „Târg Churchill-Stalin“ din octombrie 1944 de la Moscova), ci teama că promotorii dimensiunii rasiste, impusă de către ţările Axei şi care a condus la motivaţia ducerii împreună cu URSS a celui de-al doilea război mondial, vor câştiga dominaţia mondială.

Aşa s-a făcut că în anul 1945 duşmanii de moarte, cum au fost comuniştii şi capitaliştii, şi-au dat mâna pentru a înlătura fascismul.

Dar odată înfrântă Germania şi Japonia militaristă, cei doi parteneri şi-au recăpătat libertatea de acţiuni. Dar cu ce preţ?[9]

Vom vedea în numărul viitor.

---

[1] Vezi în principal:
-Anne Deighton în Nagaire Woods, Explaining International Relations, Oxford University, 2002.
-Larson, Deborah Welch, Origins of Cold War: a Psychological Explanation (Princeton, 1985)
-Thomas Parish, Enciclopedia Războiului rece, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2002.
-Henry Kissinger, Diplomacy, New York, 1994.

[2] H.Kissinger, Diplomaţia, Ediţia în limba română la Editura Bic All, 2002, Bucureşti, p.373

[3] Anne Deighton, The Cold War in Europe and in the World, in Nagore Words, Explaining International Relations, since 19991, Oxford University, 2002, p.82.

[4] Organizaţia Tratatului Atlanticului de Nord (North Atlantic Treaty Organization) a luat naştere prin semnarea la 4 aprilie 1949 a Tratatului Atlanticului de Nord. Pretextul a fost Blocada Berlinului (1948-1949).

[5] John Lewis Gaddis „The Emerging Post revisionist Thesis on the Origins of the Cold War, Diplomatic History,

[7] (Summer 1983)

[6] În acelaşi sens vezi şi Joseph S. Nyr Jr., Kunderstanding International Conflicts (New York, 1993), pp.110-112 şi Kenneth Walts, Man, the State and War (New York, 1959).

[7] Vezi Anne Deighton op.cit., p.84.

[8] Expresie folosită, **laudativ**, pentru prima oară de Mussolini, la adresa statului fascist italian.

[9] Fred Halliday, Rethinking International Relations, Londra, 1944. Vezi, de asemenea, prof. univ.dr.Aurel Preda, ambasador, Relaţii internaţionale moderne şi contemporane, Ediţia a doua revizuită, Bucureşti, 2003, Editura Lumina Lex, Capitolul IX.

AŞEZĂRILE DACILOR

CETATEA BLIDARU

Vladimir BRILINSKY

De la cetatea Costeşti pe care am cutreierat-o în numărul trecut, traversăm doar o vale îngustă, Valea Făieragului, şi pieptiş încercăm o cărare care ne poartă spre cetatea Blidaru, probabil cea mai bună dovadă a geniului militar dac, de care vorbesc şi pe care îl demonstrează unii istorici.

Drumul până la cetate este ceva mai lung şi mai anevoios ca cel spre Costeşti, cu porţiuni în care se pun serios la încercare calităţile de drumeţ încercat ale oricărui vizitator. Ca o particularitate a acestui drum este faptul că pe tot parcursul său întâlnim fel şi fel de vestigii, care formează laolaltă o imagine deosebit de complexă a ceea ce a reprezentat această aşezare dincolo de fortificaţia principală,situată în vârful dealului Blidaru. Însuşi toponimia acestor locuri vorbeşte de la sine despre lunga istorie a ţinutului. Locuri împletind armonios denumiri vechi cu denumiri mai noi devin mărturie clară a continuităţii pe aceste meleaguri.Valea Chişetoarei, La Vămi, Poiana Primarului sau a Făieragului, Şesul Ciorii, La Curmătură, Poaina lui Mihu, sunt numai câteva din aceste denumiri. Fiecare poartă mărturii care le definesc precis locul şi rolul avut în contextul vieţii cotidiene a populaţiei dacice. Dacă resturi ceramice şi de chirpici demonstrează în Poiana Primarului, prima întâlnită în drumul nostru, o aşezare civilă, nu acelaşi lucru se poate spune despre Poiana Făieragului, care găzduieşte chiar în mijlocul ei urma a trei turnuri de dimensiuni impresionante, mărturie a caracterului militar al zonei. Grăitoare în sprijinul demonstrării complexităţii acestei aşezări sunt reţelele de apă prin conducte ceramice descoperite în aproape toate zonele.

Drumul spre cetate marcat în prezent cu cruce roşie, se parcurge în aproximativ o oră şi jumătate fără grabă, pantele abrupte împletindu-se cu poteca lină, iar pădurea de fag şi mesteacăn alternând cu poieni şi platouri care de care mai frumoase. Ultima porţiune de drum ne poartă prin Poiana Perţii, unde se pot observa urmele unui turn în partea de nord-vest, turn deosebit de celelalte prin grosimea zidurilor sale. Din poiană, drumul până la cetate este pe cât de scurt pe atât de impresionant. Pe vârful Blidaru, odinioară nivelat şi amenajat ca o platformă propice construcţiei propriu-zise, zărim de la poalele acestui deal, bine conservate, ziduri din blocuri mari de calcar, ziduri ce înconjoară întreaga fortificaţie demonstrând şi în condiţiile actuale de păstrare măreţia unui astfel de locaş.Orice privitor cu puţină imaginaţie poate creiona ansamblul a ceea ce a fost acum mai bine de două mii de ani această adevărată fortăreaţă. Probabil că aceste monumentale ziduri reprezintă una din cele mai bine conservate fortificaţii dacice din întreg complexul de cetăţi dacice din Munţii Şurianului.

Ne aflăm deja la capătul drumului spre ceea ce se numeşte astăzi Cetatea Blidaru, la peste 700 de metri altitudine,într-un loc perfect ales pentru controlul total al văii care duce la Sarmisegetusa. Amplasarea acestei cetăţi într-un loc strategic de o asemenea importanţă vorbeşte de la sine despre avansata ştiinţă militară a dacilor. De la această înălţime, Valea Mureşului cu Lanţul Munţilor Metaliferi sunt foarte vizibile şi uşor de controlat. Dacă presupunem că în acea perioadă vegetaţia nu era aşa abundentă ca astăzi, putem constata că vizibilitatea spre Valea Grădiştei şi de acolo mai departe, spre vârfurile Godeanului şi, mai ales, al Muncelului, la poalele caruia se află Sarmisegetusa, era una demnă de cea mai impozantă şi mai bine fortificată cetate din întregul areal.

Două perioade diferite au fost cele în care s-a ridicat această cetate. Prima, datând din perioada lui Burebista sau imediat după domnia acestuia, este înconjurată, în forma unui trapez neregulat, de un zid măsurând 230 de metri cuprinzând o suprafaţă de peste 3500 de metri pătraţi. Această incintă era străjuită la cele patru colţuri de turnuri de observaţie ale căror urme s-au păstrat în condiţii destul de bune până astăzi. Intrarea în cetate este probabil cea mai bine conservată şi mai impresionantă dintre toate câte au fost descoperite la celelalte cetăţi din zonă. În interiorul acestei suprafeţe se pot admira astăzi ruinele unui turn de observaţie în partea de sud-vest şi a unui turn, locuinţă în partea de sud, ambele construite în tehnica deja cunoscută sub numele de *Murus Dacicus*. Pe multe dintre blocurile de calcar, atât cele din zidul de apărare cât şi pe cele folosite la construcţile interioare, apar inscripţionate litere bine definite, care nu fac decât să demonteze tradiţionala idee a lipsei scrisului la daci.

A doua perioadă de desăvârşire a construcţiei se situează se pare, din preajma războaielor de cotropire romane. O dovadă în acest sens ar fi abaterile de construcţie şi, soluţiile adoptate care în mare parte se depărtează de tehnica de construire tradiţională dacică. Construcţia este, de fapt, o adăugire la

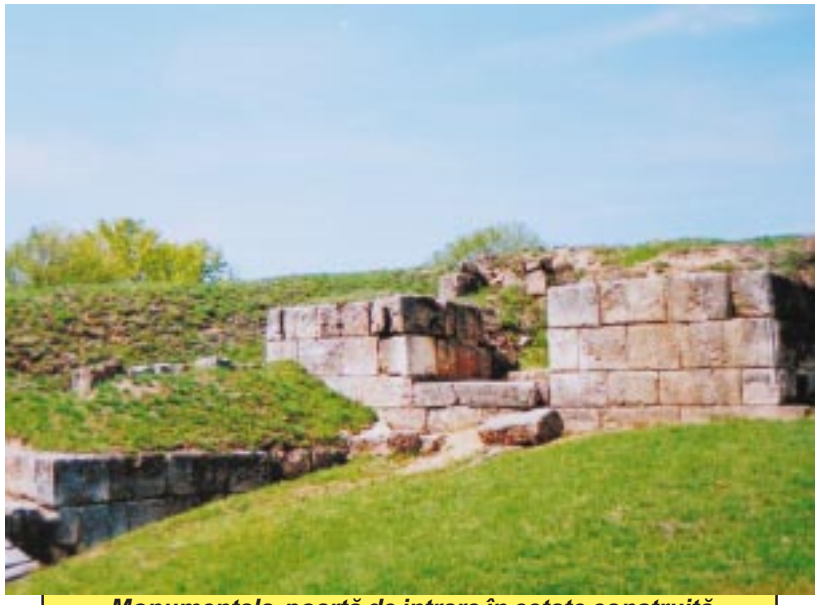

Monumentala poartă de intrare în cetate construită din blocuri masive de calcar

la zidul inițial, lipirea făcându-se de zidul de vest al primei faze de construire. De altfel, zidul de vest a şi fost demolat, materialul obținut fiind folosit la noile ziduri. Un nou turn, de data aceasta în extremitatea vestică a cetății, face legătura între două ziduri măsurând la un loc 86 de metri. Noua împrejmuire fusese cu siguranță făcută datorită pericolului roman care se ivise. Aceasta se poate constata, şi observând zidurile interioare situate perpendicular pe noile ziduri de împrejmuire de la nord şi vest. Acestea trasează locurile în care au fost amplasate -aşa cum susțin cercetătorii arheologi- cazemate care aveau la bază spații de depozitare a proviziilor, iar deasupra erau instalate maşini de război. Se estimează că înălțimea zidurilor era de 5-6 metri.

Dar cel mai spectaculos lucru la Blidaru se află, paradoxal, nu în incinta cetății ci în afara ei. Este vorba despre cisterna care asigura necesarul de apă pentru locuitorii cetății. Situată la aproximativ 50 de metri mai jos de turnul vestic al împrejmuirii din etapa a doua, coborând brusc în padure, cisterna avea, se pare, o capacitate de aproximativ 200 de metri cubi de apă. Pereții ei erau tencuiți pentru a deveni impermeabili,iar tehnica construirii este, în opinia aceloraşi cercetători, una romană clasică ceea ce denotă că mult timp înainte de cotropirea romană existau legături între cele două nații.

Inițial se estimase caracterul pur militar al întregii zone din complexul Blidaru. Dar la aproximativ 500 de metri de cetate, în partea sud-vestică, pe un deal ce poartă numele de Pietroasa lui Solomon au fost descoperite şi cercetate în ultimii ani două sanctuare de calcar de genul aliniamentelor. Potrivit dr. Adriana Pescaru director al Muzeului Civilizației Dacice şi Romane Deva „fiecare fortificație, indiferent de caracterul său are în componența sa arhitecturală şi constructivă sanctuare. Aceste sanctuare sunt fie rectangulare, de tipul aliniamentelor de plinte din calcar sau andezit fie circulare, simple sau complexe".

Unicat în construcțiile dacilor, cisterna de apă măsurând 8m x 6,20 m şi cu o înălțime de 4 m

Ruinele turnului-locuință din partea sudică a primei împrejmuiri

Vedere aeriană a fortificației Blidaru, în care se pot observa perfect cele două faze de construire

Detaliul unei cazemate, pe partea nordică şi vestică a fortificației

Zidul de sud al fortificației din faza întâia de construire, ridicat în tehnica binecunoscută de tip Murus Dacicus

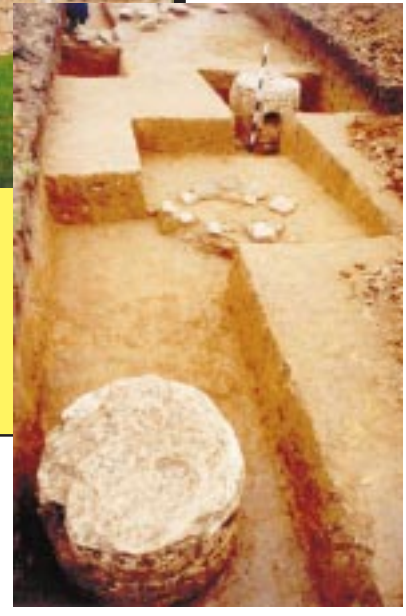

Urmele sanctuarului de calcar descoperite la Pietroasa lui Solomon

Prezența acestor sanctuare alături de Cetatea Blidaru nu fac decât să întărească faptul că cetatea propriu-zisă nu poate fi scoasă din contextul unui vast complex al uneia dintre cele mai importante şi mai impresionante locuiri din zona Munților Şurianului.

•

Fotografiile au fost puse la dispoziția noastră de Muzeul Civilizației Dacice din Deva, prin amabilitatea domnului Eugen Pescaru, căruia îi mulțumim pe această cale.

ZAMOLXIS, PRIMUL LEGIUITOR AL GEȚILOR

CAROLUS LUNDIUS

De ce trebuie să auzim de la Carolus Lundius despre Zamolxis ca fiind cel care a dat lumii primele legi scrise? De ce nici unul dintre istoricii noştri nu-l pomeneşte? Oare de ce suedezii se mândresc cu ceea ce noi refuzăm să ne mândrim? Când oare istoria noastră în loc să înceapă cu înfrângerea noastră, cu sfârşitul nostru ca stat,cu înfrângerea lui Decebal, va începe cu istoria Daciei şi a regilor ei?
Iată de ce ne facem o datorie de onoare în a publica în serial întregul volum ZAMOLXIS, PRIMUL LEGIUITOR AL GEȚILOR.

Prima ediție a acestui volum, sub titlul Zamolxis Primus Getarum Legislator, scrisă de Carolus Lundius, a apărut în Suedia, în anul 1687. Am găsit-o rătăcită într-un anticariat din Upsala-Suedia, de unde am cumpărat-o la un preț mare, încredințând-o spre traducere doamnei Maria Crişan .

Dr. NAPOLEON SĂVESCU

(Continuare din numărul trecut)

Rezumat Cap.III- 3-5

§3. Sub influența scriitorilor antici care susțin că scrierea a apărut mai întâi la Geți, Jornandes (la Lundius îl vom găsi numai sub această formă a numelui, în timp ce la noi s-a încetățenit JORDANES, n.t.) recomandă cu toată convingerea legile scrise ale lui Zamolxis şi Deceneu. **Bellaginele** este mai corect să fie numite BIJLAGINES, conform codicelor scrise de mână. Expunerea lui Vulcanius. **§4.** Ce este *Vittod*? Ce este *Lagh* şi ce este *Biuths* ? Care este originea lui *Lagh*? **§5.** Este lăudat Bureus (jurist). Este explicată străvechea lege a Vizigoților în afara regatului Goților de baştină. În documentele vechi se menționează desele incursiuni făcute de strămoşii noştri în Grecia. Când au fost puse la punct codicele de legi ale Goților de Vest de către juriştii provinciilor?

§3. Cu câtă claritate ni-l înfățişează Jornandes pe Deceneu ca filosof (care la Strabon lib. VII, 16 şi XVI, este numit Dekaineo)? Cum trăiau concetățenii lui prin legi făcute de el, *care scrise fiind s-au numit până astăzi* ***Bellagine***. Ce vrea să exprime cu adevărat cuvântul *Bellagines* sau *Bylagines*, cum figurează în codexurile manuscrise. Înțeleptul şi prea vestitul om de litere şi de ştiință Bonaventura Vulcanius, în notele sale la Jornandes (p.m. 179 şi urm.) socoteşte că *Bylagines* nu este un cuvânt gotic, ci un cuvânt corupt provenit din limba gotică. Crede că lucrurile au stat astfel: „*Welhagen* este forma contrasă - din motive de economie de limbă - a lui *Welbehagen*, ce vrea să însemneze „bine“, „foarte plăcut“ şi de fapt *Bellaginele* nu sunt altceva decât principiul bunului plac“. Dar în adnotările făcute la Paulus Warnefridus (**De reb. Gest. Longob.**, lib. IV, p.m. 281), se susține că *prin cuvântul Bylagines se înțelege* ***quaerendum*** („ceea ce trebuie să fie căutat/ voit/ dorit“, n.t.). Cl. Verelius, într-un schimb de scrisori purtate de mine cu el, este de părere că, în consens cu toate operele manuscrise, prin *Bylagines* nu se poate înțelege altceva, la cei vechi, decât *dreptul civil*: aşa concep legile patriei erudiții noştri. Expunerea făcută de ilustrul Vulcanius, în afara noutății temei, ne pune la curent cu scrieri inedite, cu vestigii de o valoare cultural-ştiințifică inestimabilă. Părerile mele se găsesc în prefața cărții lui Verelianus, pe care acum o posedă distinsul Wolff, pe care se vede clar şi înscrisul de mână al li Verelius. Ce mai încoace şi încolo? În fragmentele juridice ale patriei noastre străvechi se întâlneşte mai ales acelaşi *rhsi* (“vorbă“, „cuvântare“), pe care deopotrivă îl demonstrează legile tipărite (c. XV, Tinghr.; Wessman l. c. XIX, Tinfbr., Wesig.)

§4. Dar la Goți (i.e. Geți) aceste legi au fost negate (refuzate), în timp ce se foloseau de ele; pe vremea lui Deceneu însă, au cunoscut o perioadă de maximă înflorire; *Vittod* nu era înțeles de ei ca latinescul *Lag*, dar foloseau acest cuvânt în vorbire, căci adesea se întâlnea cuvântul *Vittod* în loc de cel de *Lag*; printre altele, îl găsim şi în scrierile lui Wulfila, şi nu numai *Vittod*, ci şi *biuths* care era folosit de cei vechi, tot în loc de *Lag* de la cuvântul gotic *Biuthan*, însemnând „a porunci“; tocmai de aceea, dreptul nescris sau obişnuința / obiceiu / cutuma era adesea numit *biuths* (vezi şi Stiernhook, **De jur. Vet. Sueonum Gothorumque**, lib. I, c. 1). Iată un exemplu: „Pentru că, nu fără temei, se păstrează în loc de lege cutuma «înveterată» (consuetudo) şi aceasta însemneazxă *drept constituit de obişnuință*.“ (vezi şi „obiceiul pă-

mântului“ în legislația noastră, n.t.), o subliniază Julianus (XXXII, **D. de legibus**), unde, după câteva interpolări, urmează: „Căci iată ce este important: oare prin sufragiu își exprimă poporul voința sa și nu prin lucrurile înseși și prin fapte? Desigur că da. Tocmai de aceea s-a reținut acest lucru, foarte just de altfel, ca legile să poată fi abrogate nu numai prin sufragiul legislatorului, ci și printr-un consens tacit, adică *dezobișnuința*“. Aceasta nu înseamnă deloc că *Lag* era pe atunci ignorat de Goți. Așa cum *biuths* vine de la *biuthan /biuda* , tot astfel *Lag* vine de la *Lagian / Laga*. Trebuie arătat, înainte de toate, că este falsă ideea că *lag* este de origine romană. Pentru că *Lag*, azi ieșit din uz, mai folosit fiind *lägh* , înseamnă „umil“, „dărâmat“, „culcat la pământ“, exact cu același sens cu care îl găsim la Vergilius (**Ecl.**, II, item, lib. XII, **Aeneid.** spre final, conf. Liv. Lib. VIII, c. 35, Nep. Atit. CXII, Cic., **Orat.**, III și VI, **In Verr.**, p.m. 108, lib. IV, **Orat.**, X, p. 261, lib. I, **De Invent.**, p. 71 et lib. I, p. 118, precum și la **Heren.**, lib. I, p. 7). Iată exemplul luat din Vergilius (**Ecl. XI**) unde adjectivului latin *umil, doborât la pământ* îi corespunde în gotică *lägh*: „*Humiles habitare casas. Et / Ille humilis, supplexque, oculos dextramque, precantem Protendes; equidem merui, nec deprecor, inquit; utere sorte tua.* „ (“Cei umili locuiesc în colibe. Și acel umil ridicând mâinile și ochii, implorând mila zice: Eu nu cer să te înduri de mine, mi-am meritat soarta; bucură-te de soarta ta!“), unde trebuie notat totodată deosebirea dintre verbul *precari* (“a ruga“, „a cere prin rugăminți“) și *deprecari* (“a abate din drum prin rugăminți“). Deci *Liggia* însemnează *jacere* și *cubare*, „a fi culcat“, „a zăcea“, în timp ce *Läggia = ponere, locare* = „a pune“, „a așeza“; *laga = fundare, disponere = ordinare* = „a stabili“, „a așeza solid“, „a pune în ordine“, „a aranja“. Căci iată-l pe Cato (**De re rustica**, la început), cum spune: „*Majores nostri sic habuere et sic in legibus statuere*“ (= Strămoșii noștri așa cum s-au administrat, tot astfel au statuat prin legi). De ce ? Pentru că *lagian* se întâlnește la Wulfila, în locul latinescului *ordinare* (“a pune în ordine“), căci acesta pare să fi fost în uz chiar și la acei Goți care, pe atunci, locuiau în afara granițelor naționale, deci limba lor, din cauză că trăiau amestecați cu alte neamuri, era și ea mixtă; dar nu neg nici faptul că chiar și în epocile precedente, fusese coruptă. Cel mai important lucru, după cum se vede, este că dreptul (*jus*) nostru se numea *Lag*. În prefața lui Birgerus la legile regale Uplandice (?) pot fi citite următoarele: „*Land skulu med Lagum byggias / och ey med wäldzwärkum: ty att tha stande Land wäl / tha lagum filgies*“ (“Regiunile au nevoie de legi care să nu fie statuate prin forță, căci ocrotirea lor se urmărește prin cutuma / interpretarea corectă a legilor“). De aceea este nevoie de cuvinte explicative de tipul celor existente în prologul legilor Wessmanice (?). Dintr-o rațiune cu totul justificată, vom găsi adăugat în preambulul legilor lui Helsingius: „ *Wari ey lag ä Lande / tha gate engin boody firi*“ (“dacă o lege nu este în vigoare în provincie nimeni nu este obligat să se slujească de esența ei“). În prefața lui Waldemar II (în **Leg. Jur.**) stă astfel scris: „*Wet lod skal mand Land bygge*“. Se cuvine să se bazeze pe lege și provincia (regiunea) și populația. Iată ce spune împăratul Justinian în **Digestele către Tribonieni** (Culegere de hotărâri ale celor mai străluciți jurisconsulți romani, alcătuită din ordinul lui Justinian; *Tribonianus* a fost cel mai vestit jurist sub același împărat, de aceea tagma, colegiul lui a căpătat epitetul de *tribonian*, n.t.): „autoritatea legilor constă în aceea că ea ordonează corect lucrurile divine și cele umane“. Și cel mai corect o spune Samuel Puffendorf (1622-1694, publicist german și autor al unei lucrări intitulate **Dreptul naturii și al oamenilor**, n.t.) care (în **J.N. et G.**, lib. VII, c. 1 și ultimul spre final), subliniază: „Căci Plutarch a privit lucrurile cu multă înțelepciune, dată fiind înclinarea oamenilor spre obligații cu mult peste puterile lor naturale, când a socotit că fiind abolite legile cetățenești (dreptul civil), se pot institui onoarea și pacea neamului omenesc, prin decretele lui Parmenide, Socrate, Platon și Heraclit.“ Așadar, acesta este efectul legilor: cele sfinte și tainice să fie dezvăluite justiției, căci întotdeauna trebuie acționat cu sentiment religios și respect față de cel drept și bun, numai așa vor putea fi ascultați cu cel mai mare simț de răspundere - căci „*nomoethmata w para oun Qeoun nomizomena*“ (“normele legislative trebuie să fie în conformitate cu religia“).

§5. Chiar din primul capitol al Codexului de legi ale Goților de Vest, colecționate de diverși magistrați ai acestei regiuni, Bureus menționează emigrarea Goților în Grecia și Tracia. Capitol, ce-i drept, plin de neliniști, căci tratează despre plecarea lor din patrie spre Țara Sfântă, din care unii, după ce au purtat lupte cu o serie de împărați orientali, fiind în trecere prin țările lor, s-au reîntors acasă în Regat, iar alții s-au așezat în țările acestora. Cine ar putea să conceapă cu mintea și

să însemneze cu pana de trestie câte procente de eroare conţin toate acestea? Dar din rândurile anterioare reiese că ar fi plecat din motive religioase. Tu ce crezi? Eşti sigur pe ce spui? Cântăreşte, rogu-te, toate ca să nu te decepţioneze confuzia făcută de tine între legi corecte şi vicioase. Dacă ai consulta manuscrisele vechi, atunci ai vedea că există numai două legi care se deosebesc puternic între ele: una din ele este foarte veche, iar cealaltă este de dată mai recentă. Cea despre ultracunoscuta plecare a Goţilor (Geţilor), despre care am pomenit mai sus, este demonstrată cu cuvinte absolut convingătoare, precum este stabilit şi în textul următor: „*Ingsins mans Ars taker then Man i Gircklandi sittr*“ (“Aşadar absolut nimeni nu are dreptul să-şi revendice dreptul la moştenire în acest regat, care şi-a fixat reşedinţa în Grecia“). Şi acum, iată cum se pledează cauza celor care au plecat de foarte curând. „*Wänder man hál oc nacka at hemkyunum / oc stiger fotum af fosterlandi: ther skulu arwer wara ŕr skyldasti waru hanum / tha han heman for / an hŕn komber eig apter till hemkynna*.“ (“Cel care întoarce călcâiul şi capul spre vecini şi piciorul a ieşit din patrie, acela nu mai are dreptul să se întoarcă în ea: rudele pe linie civilă (agnaţie) sau bazate pe consanguinitate (deci, rude naturale numite şi *cognatio*, spre deosebire de *agnatio*, n.t.), care în momentul emigrării acestuia se aflau în preajma lui, aceştia îl vor moşteni“). Ce s-o mai lungesc? Dacă mai există vreun codex în manuscris în care acestea se citesc confuz, nu cred să se fi întâmplat în toate cazurile la fel: deci trebuie examinat fiecare în parte cu propriii ochi. Ce raţiune a impus finalmente acest lucru ? La tipografie s-a scris altfel ? Oare? Dar se editează nenumărate alte codexuri în aproape toate domeniile şi disciplinele activităţii umane, nu-i aşa că nu sunt cu greşeli? Dar în ziua în care se aduc manuscrisele celor mai bune opere scrise, nu le corectează alţii? Apoi se impune autoritatea unei lecturi populare (vulgate). Aceasta însă nu poate fi în dauna celorlalte situaţii, de vreme ce şi în acest caz / proces totul este separat prin paragrafe: oricât de bun orator ai fi şi un foarte puternic legiuitor în procesele cu care te întâlneşti şi în care, de regulă, se obişnuia să se dea o hotărâre rapidă, tot poţi greşi. În afară de aceasta, sunt situaţii - vreo 60 de legi şi de codexuri mai recente care sunt amestecate cu altele mai vechi /legate în aceeaşi culegere vulgată; în cazul lor sau sunt spuse clar lucrurile sau pot fi lesne distinse unele de altele. Te vei grăbi să spui că celelalte legi sunt mai puţin probabil să se raporteze la un context referitor la primirea de către Goţi - care au fost mai întâi în Sarmaţia, - ba chiar secole - apoi au emigrat în Tracia şi Grecia - a unei moşteniri pe care o aşteptau din partea patriei. Dar spiritul legii este altfel prefigurat decât şi l-au închipuit ei, căci s-a reflectat îndelungat, spre a apăra cât mai bine adevărul faptelor. Aici se cuvine să pomenim ultima colecţie de legi a Goţilor de Vest, toate legile reperate şi toate constituţiile tuturor timpurilor, fără discriminare, care s-au adunat prin propria lor autoritate, această adunare de legi neavând nevoie de vreo recunoaştere sau de vreo confirmare solemnă din partea regilor. Aceasta pentru că, împreună cu mine, sunt toţi aceia care şi-au aruncat privirea pe vechile documente (incunabule) care o mărturisesc şi o susţin; şi, dacă noi tăcem, atunci o mărturiseşte cu prisosinţă codexul de legi. Aşadar, legea, de abia de la imensa emigrare încoace există şi mai există şi astăzi, deşi, secole în şir după aceea, nu a putut fi consultată. Tot astfel sunt şi astăzi nenumărate legi, vechi şi deteriorate şi nimeni nu ştie de ele. Acestora li se adaugă coloane funerare uriaşe şi monumente de piatră ale căror inscripţii grăiesc de la sine; aceste pietre au fost ridicate întru pomenirea veşnică a unor eroi de seamă, căzuţi în Grecia şi Tracia sau în alte locuri care au folosit armele victorioase ale Goţilor, au rămas ca semne fulgerătoare ale virtuţii lor. Pe vechile pietre şi incunabule este scris *Girkia, Grikia* şi *Girklandi*, însemnând cuvântul *Grecia*, corupt. S-a găsit deseori şi *Grikum, Grikium* şi *Girkium* (urmează un text scris cu litere runice care în traducere înseamnă: „dedicat unui peregrin care a murit în Grecia“, n.t.). Şi într-un viitor apropiat, după cum bine ne dăm seama, vom dispune de volumul integral privind inscripţiile gravate pe pietre, scrise cu caractere runice de tipul acesteia, prin aleasa străduinţă a eruditului Hadorsius Johannes, volum a cărui apariţie a început deja, sub auspicii bune.

•

(Continuare în numărul următor)